

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Волощук Лідія Олександрівна

УДК 658.001.76:65.012.8 (043.3/.5)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ
РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному політехнічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант

доктор економічних наук, професор
Філіппова Світлана Валеріївна,
Одеський національний політехнічний університет,
директор Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Козаченко Ганна Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка,
професор кафедри фінансів і банківської справи;

доктор економічних наук, професор
Отенко Ірина Павлівна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
завідувач кафедри економічного аналізу;

доктор економічних наук, професор
Подольчак Назар Юрійович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового менеджменту.

Захист відбудеться «18» лютого 2016 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «18» січня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні промислові підприємства, які обрали шлях інноваційного розвитку, постійно зіштовхуються з численними зовнішніми загрозами їх економічній безпеці ринкового, політичного, екологічного та іншого походження. Водночас, позитивний світовий досвід стрімкого економічного зростання підприємств внаслідок створення та запровадження інновацій підвищує інтерес промислових підприємств до інноваційного шляху розвитку. Однак, це посилює конкурентну боротьбу не лише на ринку інновацій, а й на традиційних ринках, утворюючи нові загрози економічній безпеці підприємств. Це потребує нових підходів до управління інноваційним розвитком підприємств з урахуванням чинника економічної безпеки, обумовлюючи пошук безпекоорієнтованих управлінських інструментів для визначення взаємозв'язку та використання взаємовпливу інноваційного розвитку та економічної безпеки підприємства.

Відповідно, проблематика управління економічною безпекою підприємств протягом останнього десятиріччя стала предметом багатьох наукових досліджень, зокрема, вітчизняних вчених О. Барановського, І. Бланка, М. Бондаря, Т. Васильціва, Л. Гнилицької, А. Єпіфанова, Г. Козаченко, Т. Лепейко, О. Ляшенко, Ю. Лисенка, О. Мельник, В. Мунтіяна, І. Отенко, В. Пономаренка, Ю. Погорелова, А. Сухорукова, І. Хоми, С. Шкарлета. Методологія управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком ґрунтовно розкрита у працях вітчизняних вчених О. Амоши, Б. Буркинського, Є. Бельтюкова, А. Бутенка, М. Войнаренка, В. Гейця, А. Гриньова, В. Гриньової, В. Захарченка, С. Ілляшенка, О. Кузьміна, Є. Лазаревої, О. Лапко, П. Микитюка, П. Перерви, Н. Подольчака, Н. Рудь, Л. Смоляр, Л. Федулової, С. Філіппової, С. Харічкова, Н. Чухрай.

Проте, економічна безпека підприємства та його інноваційний розвиток як об'єкти управління досі досліджуються здебільшого відокремлено один від одного. Аспекти такого комплексного безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислових підприємств майже не розглянуті в теорії управління підприємствами, а на практиці промислові підприємства застосовують здебільшого окремі інструменти управління розвитком, що враховують вплив чинника економічної безпеки. Це обумовлює об'єктивну необхідність розроблення теоретико-методологічних засад безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислових підприємств, практичне запровадження яких сприятиме підвищенню рівня економічної безпеки промислових підприємств в процесі та в результаті їх інноваційного розвитку. Актуальність указаних питань зумовила вибір теми дисертаційної роботи, визначила її мету та задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у відповідності до планів науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету в рамках *держбюджетних тем*: «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації промислового сектору економіки України» (номер державної реєстрації 0106U013171, 2007-2009 рр.), де автором розроблено концептуальні засади формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств; «Розробка теоретико-методологічних засад формування системи

управлінського обліку та аналізу на рівні окремого підприємства, що інтегрується з обліково-аналітичною системою регіону» (номер державної реєстрації 0109U002625, 2008-2011 рр.), де автором запропоновано систематизацію інструментарію фінансового аналізу та методичні рекомендації з його удосконалення та застосування в системі інформаційно-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства; «Організаційно-економічне забезпечення комерціалізації результатів науково-технічних досліджень вищих навчальних закладів та їх наукових підрозділів, що сприяють інноваційному розвитку України» (номер державної реєстрації 0109U008455, 2010-2012 рр.), де автором обґрунтовано концептуальні засади формування та методичний підхід до оцінювання інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислових підприємств; «Розробка теоретико-методологічних засад формування системи економічної безпеки підприємств структуроформуючих галузей реального сектора економіки з використанням чинника вартості» (номер державної реєстрації 0112U002912, 2011-2014 рр.), де автором запропоновано методичний підхід до оцінювання фінансової складової економічної безпеки підприємств реального сектору економіки в процесі їх інноваційного розвитку; «Методологія та управлінський інструментарій забезпечення економічно-безпечного інноваційного розвитку підприємств промислового сектора на основі інтеграції освіти, науки та виробництва» (номер державної реєстрації 0115U000408, 2015-2017 рр.), де автором обґрунтовано необхідність синтезованого системного управління інноваційним розвитком та економічною безпекою промислових підприємств, розроблено концептуальні засади та термінологічний апарат управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства. Теми відповідають напряму Одеського національного політехнічного університету, що входить до переліку пріоритетних тематичних напрямів ВНЗ та наукових установ, затверджених наказом МОН України № 535 від 07.06.2011 р. (п. 4.1.11 додатку до наказу); при виконанні *госпдоговірних тем*: «Розробка заходів з удосконалення системи бухгалтерського та управлінського обліку та аналізу на ПП «Злагода» (№ 1600-82, 2009 р.), де автором розроблено рекомендації з облікової політики, організації управлінського обліку та аналізу, «Розробка заходів з формування системи управління розвитком підприємства та її інструментально-методичного забезпечення» (№ 1644-82, 2011-2013 рр.), де автором розроблено рекомендації щодо обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою та інтелектуальною складовими розвитку підприємства, «Формування системи моніторингу інтелектуального капіталу підприємства» (№1662-82, 2012-2013 рр.), де автором розроблено концептуально-методологічні засади формування системи моніторингу інтелектуального потенціалу розвитку підприємства та її інструментально-методичного забезпечення (довідка № 3327/82-07 від 29.12.2014 р.). У виконанні тем №0106U013171, №0112U002912, №0115U000408, №1600-82, №1644-82 дисертант приймав участь як провідний виконавець.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробленні теоретико-методологічного базису та методичних положень і рекомендацій щодо безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств.

Досягнення мети роботи обумовило необхідність вирішення таких *завдань*:

- визначити зміст і зв'язок основних категорій і понять, що висвітлюють інноваційний розвиток та економічну безпеку промислового підприємства;
- дослідити зв'язки інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства як об'єктів управління, обґрунтувати їх типологію та управлінську взаємодію;
- обґрунтувати доцільність, змістовність та завдання безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, розробити його концепцію та модель;
- узагальнити методологічні підходи, методи і моделі, застосовні для безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та розробити його методологічний базис;
- систематизувати методи та моделі аналізування зовнішніх умов та внутрішнього середовища інноваційного розвитку, оцінювання економічної безпеки промислового підприємства;
- розробити класифікаційні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства;
- дослідити середовище та визначити тенденції інноваційного розвитку промислових підприємств; оцінити тенденції економічного розвитку та ознаки його інноваційності, рівень економічної безпеки; визначити передумови впровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком на промислових підприємствах Одеського регіону;
- обґрунтувати механізм безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його інформаційно-аналітичне забезпечення, розробити відповідні концептуальні моделі;
- обґрунтувати інтелектуальну складову інноваційного розвитку промислових підприємств як об'єкт безпекоорієнтованого управління та запропонувати концептуальну модель комплексного оцінювання інтелектуального капіталу;
- запропонувати нові підходи до формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, обґрунтувати концептуальну модель та методологічний базис;
- розробити багатофункціональне методичне забезпечення процесу формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та відповідні рекомендації;
- розробити систему аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства;
- розробити методичний підхід до визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства та відповідні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

Предмет дослідження складають теоретико-методологічні і методичні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислових підприємств та прикладні аспекти його запровадження.

Методи дослідження. Методологія дослідження побудована на основі синтезу загальної теорії систем, теорії економічного розвитку, інноватики, безпекознавства та економічного аналізу.

Для вирішення поставлених завдань застосовано такі *методи*: *морфологічний, семантичного аналізу і синтезу, дуальний підхід* – для обґрунтування понятійного апарату безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його семантичного кола; *діалектики, емпіричних досліджень, системного аналізу* – у дослідженні зв'язків і управлінської взаємодії інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства та їх типології; при обґрунтуванні доцільності, змістовності та завдань безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, *монографічного обстеження та узагальнення* – для узагальнення методологічних засад та розробленні методологічного базису, систематизації методів та моделей аналізування зовнішніх умов та внутрішнього середовища інноваційного розвитку, оцінювання економічної безпеки промислового підприємства; обґрунтування інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислових підприємств як об'єкту безпекоорієнтованого управління, систематизації та удосконалення підходів до її оцінювання; *економіко-статистичного аналізу, кластерного аналізу, економічного фінансового аналізу, інструментів Microsoft Excel* – при дослідженні інноваційного розвитку промислових підприємств, оцінці тенденцій економічного розвитку та ознак його інноваційності, рівня економічної безпеки та визначенні передумов впровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком на промислових підприємствах; *нечіткої логіки* – при розробленні рекомендацій щодо визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства; *абстрактно-логічний метод, системний, функціональний, інтеграційний підходи, метод логіко-змістовного моделювання* – при розробленні концептуального базису та моделі безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, обґрунтуванні механізму та розробленні відповідних концептуальних моделей безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його інформаційно-аналітичного забезпечення, *формалізації та систематизації* – при обґрунтуванні концептуального та методологічного базису формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та розробленні методичного забезпечення цього процесу та системи аналітичних інструментів; *графічний* – для наочного відображення теоретичних та практичних положень дисертаційної роботи.

Інформаційну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних вчених, фахівців-практиків з проблематики управління розвитком, інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком підприємств, економічною безпекою, інструментального забезпечення управління, чинне законодавство, дані державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області, дані звітності промислових підприємств, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні та науковому обґрунтуванні теоретико-методологічного базису, методичних положень і рекомендацій щодо безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств.

Найбільш вагомими результатами, що становлять наукову новизну, є такі:
вперше:

– обґрунтовано типологію зв'язків інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства: а) їх ієрархічних відносин та управлінської взаємодії: у прямому напрямку, де інноваційна діяльність та розвиток є засобом забезпечення економічної безпеки як мети управління, та у зворотному, де економічна безпека підприємства є його необхідною передумовою та складовою інноваційного потенціалу; б) конструктивного або деструктивного типів впливу за кожним напрямом, де останній враховує ймовірність порушення стану економічної безпеки внаслідок погіршення ринкових позицій підприємства при відсутності інноваційної активності, або впливу загроз і ризиків, властивих інноваційній діяльності, і тих, що виникають внаслідок її успішного здійснення та високих темпів економічного зростання підприємства;

– запропоновано концепцію безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, яка з позицій системного та інтеграційного підходів розкриває його доцільність як виду управлінської діяльності в системі управління інноваційним розвитком, спрямованого на забезпечення задовільного рівня економічної безпеки в процесі та в результаті інноваційного розвитку, містить концептуальні положення щодо: елементів системи, цілей, задач, об'єктів, принципів, механізму, ресурсного забезпечення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, та його концептуальну модель, що висвітлює їх зв'язки;

– розроблено концептуальну модель механізму безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства як циклічного ланцюга сукупності локальних функціональних управлінських механізмів, де ключову роль відведено інформаційно-аналітичному забезпеченню, утвореному аналітичним механізмом, що є підґрунтям забезпечення інших, та концептуальну модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства;

– розроблено концептуальний базис та методологічні положення щодо формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства за підходом тримірної інтеграції методологій управління економічним розвитком, інноваційною діяльністю та економічною безпекою промислового підприємства через призму методології економічного аналізу, а також визначено: а) сутність і послідовність процесу, завдань та складових його забезпечення; б) сукупність обґрунтованих методологічних підходів та принципів, які враховують особливості об'єктів безпекоорієнтованого управління, завдань його аналітичного забезпечення;

удосконалено:

– методологічні засади управління інноваційним розвитком промислового підприємства за рахунок розроблення та обґрунтування методологічного базису безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, відмінністю якого є систематизація методологічних підходів та методів за ознакою застосовності їх для безпекоорієнтованого управління, надання переваги методам системності, стратегічності, індикативності, превентивності та

антисипативності, інтеграційному підходу та принципу вибіркової інтеграції методологій управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства – через спільні цільові орієнтири розвитку та управління ризиками на рівні цілей, завдань, принципів, методів, інструментів;

– *науково-методологічне підґрунтя дослідження середовища та тенденцій інноваційного розвитку промислових підприємств, що на відміну від існуючих, поєднує оцінювання тенденцій економічного розвитку, ознак його інноваційності та рівня економічної безпеки, визначає передумовами впровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком на промислових підприємствах: низький рівень економічної безпеки підприємств будь-якого розміру, стратегічної важливості, технологічного укладу; незадовільні результати діяльності, недостатність чинників економічного розвитку, обумовлену низькою інноваційною активністю або неефективністю інноваційної діяльності; низький потенціал інноваційного розвитку внаслідок низького рівня економічної безпеки;*

– *теоретичні засади інтелектуалізації інноваційного розвитку промислових підприємств за рахунок обґрунтування його інтелектуальної складової як об'єкту безпекоорієнтованого управління у складі тріади інтелектуальних ресурсів, інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу, та методичний підхід до комплексного оцінювання інтелектуального капіталу, концептуальна модель якого відрізняється тим, що передбачає загальну та структурну оцінку на засадах інтегрального та поелементного підходів;*

– *методичний підхід до визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства, який, на відміну від існуючих, застосовує адаптовану модель нерівності «золотого правила економіки підприємства» для оцінки ознаки його економічного розвитку за динамікою ключових фінансових показників; містить рекомендації щодо визначення: а) інтегрального показника економічного розвитку промислового підприємства; б) рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства за дискретно-дескриптивною шкалою, та в) зони виникнення ризиків інноваційного розвитку підприємства, яка відповідає дуже високому рівню економічної безпеки інноваційного розвитку;*

– *методичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управління промисловим підприємством за рахунок обґрунтування методичного підходу та рекомендацій щодо багатофункціонального методичного забезпечення процесу формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, відмінності якого утворюють дуальний та двовекторний підхід, специфічні принципи суттєвості, одновекторної спрямованості, об'єктивності, поєднання статичних та динамічних показників, врахування чинників зовнішнього впливу;*

– *аналітичний інструментарій управління інноваційним розвитком промислового підприємства та науково-методичний підхід до його використання шляхом розробки: 1) системи аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємств, відмінністю якої є наявність: а) аналітичної, облікової та оцінювальної складових; б) трьох підсистем показників: економічного розвитку підприємства, активізації інноваційної діяльності, розвитку інноваційного потенціалу, які відрізняються змістовністю*

об'єктів за рівнями деталізації аналізу; 2) відповідного переліку інформаційних джерел та критеріїв, методик розрахунку інтегральних показників; 3) рекомендацій щодо оцінювання економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства за розробленою системою показників;

набули подальшого розвитку:

– *теоретико-методологічні засади аналізування та оцінювання економічних процесів, відмінною ознакою яких є обґрунтування: а) застосування різновидів фінансового підходу до оцінки економічної безпеки підприємства (фінансово-індикативного, фінансово-стійкісного, вартісно-орієнтованого, фінансово-ризикового); б) методологічних засад оцінювання економічної безпеки підприємств, які обрали інноваційний шлях розвитку, на засадах фінансово-ризикового підходу; в) методів та моделей аналізування стану та розвитку внутрішнього середовища промислового підприємства на засадах фінансового підходу та зовнішніх умов його інноваційного розвитку з врахуванням чинника економічної безпеки; г) методів оцінювання економічної безпеки підприємства, де ітерації процедури оцінювання визначають цілі формування та застосування аналітичних інструментів;*

– *класифікаційні засади управління інноваційним розвитком промислового підприємства за рахунок класифікації: а) ознак інноваційного розвитку, які, на відміну від існуючих поглядів, поєднують ознаки економічного розвитку та його інноваційності зі складовими інноваційного розвитку, що на противагу існуючим, визначені за балансовим підходом та містять фінансову, матеріальну та інтелектуальну складові, що визначає напрямки його декомпозиції як комплексного об'єкта управління; б) інноваційних загроз та ризиків промислового підприємства, яка, на відміну від існуючих, разом з ризиками інноваційної діяльності (інноваційного розвитку-процесу) містить ризики інноваційного розвитку-результату, що розширює їх змістовну характеристику;*

– *категорійно-понятійний апарат управління інноваційним розвитком підприємства шляхом визначення: а) інноваційного розвитку підприємства з ознаками безпеки, що синтезує явища інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства як об'єкти управління, розглядаючи їх з позицій підходів: динамічного – як умовно економічно-безпечний інноваційний розвиток підприємства, статичного – як економічну безпеку інноваційного розвитку підприємства; б) семантичного кола понять: інноваційного розвитку промислового підприємства та його інтелектуальної складової, економічної безпеки, інноваційного потенціалу, інноваційних ризиків підприємства.*

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність результатів дисертації полягає у розробленні науково-обґрунтованих, методично-завершених рекомендацій щодо запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його аналітичних інструментів, які дозволяють керівництву підприємства удосконалити процес управління його інноваційним розвитком, оцінити загрози та ризики. Результати *впроваджено* у: Корпорації виробничих та комерційних підприємств «Союз» (довідка № 725 від 29.12.2014 р.), ТОВ «Югметаллсервіс» (№ 13-в від 22.10.2014 р.), ПАТ «Одескабель» (довідка № 6 від 19.01.2015 р.), ТОВ «С-інжиніринг» (довідка № 1 від 12.03.2015 р.), ТДВ «Первомайськдизельмаш» (довідка № 000357 від 19.03.2015 р.),

КНЦ «Політех-консалт» Одеського національного політехнічного університету МОН України (довідка № 3328/82-07 від 29.12.2014 р.); та *передано до впровадження* ТОВ «Науковий парк ОНПУ» (довідка № 1-04 від 10.02.2015 р.) для використання у поточної діяльності.

Окремі результати передано до впровадження департаменту аналітики та контролю Одеської міської ради для використання у моніторингу результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств м. Одеси (лист № 067-04 від 25.01.15 р.) та Головному управлінню статистики в Одеській області (№ 067-05 від 25.01.15 р.) для підготовки зведеної статистичної інформації щодо інноваційної діяльності промислових підприємств Одеської області.

Результати дисертації використано в навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету МОН України: у навчально-методичних матеріалах з дисциплін «Статистика», «Аналіз фінансової звітності», «Стратегічний аналіз», «Фінансовий аналіз», «Обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства», «Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою» та в дипломному проектуванні (довідка № 7/82-06 від 12.01.2015 р.); Вінницького національного технічного університету МОН України: при підготовці навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Інноваційний менеджмент», «Економічне обґрунтування інноваційних рішень», «Економічна діагностика» (довідка № 1-10-57-від 22.12.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо формування та запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто і відображено у наукових публікаціях. З наукових праць, виданих в співавторстві, у роботі використані лише ті положення, що складають індивідуальний внесок автора. Конкретний внесок здобувача в цих роботах зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дисертації. В даній роботі матеріали і висновки кандидатської дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертації доповідались та обговорювались на 20 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, найбільш вагомими з яких: III, VI-VIII Всеукраїнські науково-практичні інтернет-конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 2009, 2012, 2013, 2014 рр.); III, V міжнародні науково-практичні інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в 21 столітті» (м. Одеса, 2012, 2014 рр.); V, VIII Міжнародні конференції «Стратегія якості в промисловості і освіті» (Болгарія, м. Варна, 2009, 2012 рр.); V міжнародна науково-практична конференція «Дослідження та оптимізація економічних процесів» (м. Харків, 2006 р.); Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу й аудиту в умовах модернізації економіки» (м. Донецьк, 2008 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення в системі фінансово-економічної інформації» (м. Миколаїв, 2010 р.); Міжнародна конференція «Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України» (м. Одеса, 2010 р.); VI Міжнародна конференція «Perspektywiczne opracowania sa nauka i

technikami» (м. Пшемишль, Республіка Польща, 2010 р.); XIV Всеукраїнська науково-методична конференція «Проблеми економічної кібернетики 2011» (м. Одеса, 2011 р.); Міжнародна українсько-японська конференція з питань науково-промислового співробітництва (м. Одеса, 2013 р.); I Міжнародна науково-практична конференція «Економіка: реалії часу і перспективи» (м. Одеса, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи економічної інтеграції: бачення наукової молоді» (м. Одеса, 2014 р.); X Міжнародна науково-практична конференція «Динаміка наукових досліджень» (м. Пшемишль, Республіка Польща, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Реформування економіки України: ефективне виробництво, конкурентні регіони, макроекономічна рівновага» (м. Київ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та управління підприємствами, регіонами і країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 2014 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 58 наукових праць, з них: 9 монографій, у тому числі 2 – одноосібні; 24 статті у фахових виданнях України, у тому числі 11 статей у виданнях, що включені в міжнародні наукометричні бази; 1 стаття – у міжнародних журналах; 20 – доповідей і тез доповідей у матеріалах наукових конференцій; 2 – навчальних посібника. Отримано 2 авторських свідоцтва на твір. Загальний обсяг публікацій складає 158,51 д.а., з яких 98,26 д.а. належать особисто автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел з 471 найменування на 51 сторінці, 13 додатків на 85 сторінках. Повний обсяг дисертації – 605 сторінок, з них 405 сторінок основного тексту. Робота містить 126 таблиць, з яких 42 займають 57 повних сторінок, 46 рисунків, з яких 7 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну, практичне значення, дані про апробацію результатів дослідження і публікації.

У *першому розділі* – «Теоретичні засади інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства» – досліджено теоретичні засади інноваційного розвитку промислового підприємства як явища та об'єкту управління; економічної безпеки як окремого об'єкту управління, чинника та результату інноваційного розвитку підприємства; ієрархічні відносини, типологію зв'язків та управлінську взаємодію інноваційного розвитку та економічної безпеки в сучасних умовах функціонування та розвитку промислових підприємств.

За підсумками досліджень визначено, що категорія «інноваційний розвиток», що діалектично пов'язує «інновації» та «розвиток», протягом часу еволюціонує та набуває якісних змін разом з суміжними поняттями інноватики: інноваційної діяльності, інноваційного процесу, інноваційного потенціалу, що створюють її семантичне коло. Їх ретроспективний аналіз дозволив уточнити змістовне визначення сутності явища інноваційного розвитку промислового підприємства як об'єкту управління, що *запропоновано розглядати дуально*: з позиції процесу (динамічний підхід) та з позиції результату (статичний підхід), та *системно* – у

взаємозв'язку з інноваційним потенціалом та інноваційною діяльністю, що визначені ознаками інноваційності економічного розвитку підприємства (рис. 1).

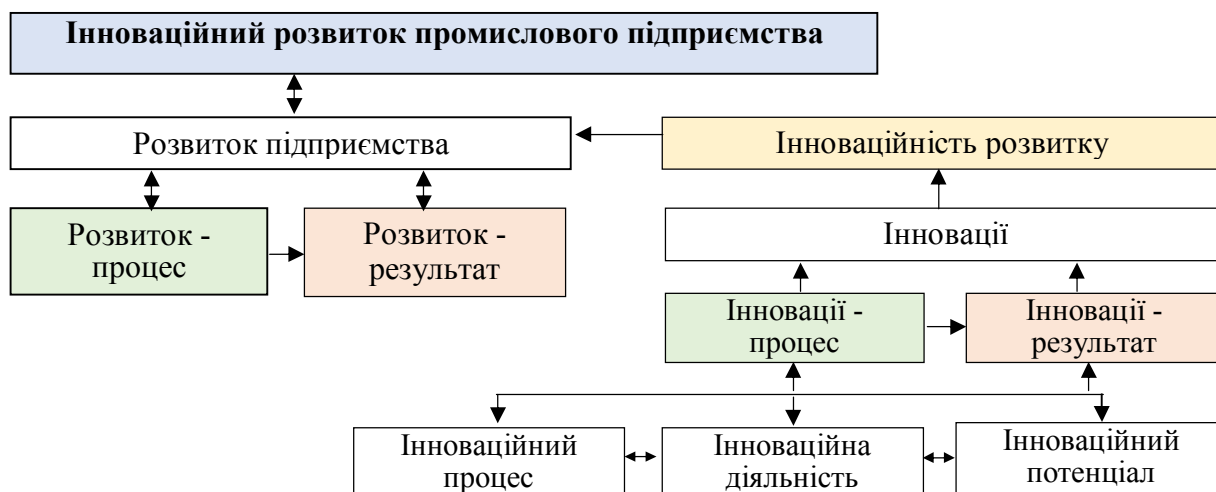

Рисунок 1 – Визначення інноваційного розвитку підприємства на засадах дуального підходу

Визначено, що *інноваційний розвиток промислового підприємства (ІРПП)*: як динамічне явище – є процесом економічного розвитку підприємства за рахунок формування та використання його інноваційного потенціалу, спрямованим на якісні зміни стану підприємства; як статичне явище (результат процесу) – є позитивними якісними змінами стану підприємства в результаті здійснення інноваційної діяльності та використання інноваційного потенціалу. Це дозволяє за рахунок підходів: 1) дуального – виокремити інноваційний розвиток-процес як комплексний об'єкт управління, та інноваційний розвиток-результат як об'єкт окремих функцій управління (планування, обліку, аналізу, контролю); 2) системного – визначити ознаки та складові інноваційного розвитку, що визначатимуть напрямки декомпозиції інноваційного розвитку як комплексного об'єкта управління для реалізації функціональних цілей та завдань системи управління промисловим підприємством.

Дослідження генезису парадигм та теорій інноваційного розвитку дозволило визначити, що управління ним в сучасних умовах відбувається в межах техно-соціо-економічної парадигми та теорії «відкритих інновацій», де вирішального впливу набувають соціальні інститути, інтелектуальний капітал, інноваційна кооперація та інфраструктура, а «відкритість інновацій» обумовлює нові підходи до визначення сутності та заходів попередження ризиків інноваційної діяльності.

Враховання вищезначених умов на тлі уточнення сутності ІРПП та понять його семантичного кола склало підставу для: 1) *визначення його складових*, що на відміну від існуючих поглядів ґрунтується на застосуванні балансового підходу, та охоплює *фінансову, матеріальну та інтелектуальну*, серед яких інтелектуальна стає більш впливовою; 2) *обґрунтування необхідності досліджень* ІРПП як об'єкту управління у взаємозв'язку з явищем економічної безпеки, що спричинене імовірним конфліктом у економічній системі підприємства цілей розвитку (якісних змін) та безпеки (збереження стабільності), та, водночас, необхідністю достатнього рівня безпеки як передумови та складової потенціалу ІРПП.

Обґрунтовано, що явище економічної безпеки потребує досліджень в контексті розвитку підприємства взагалі, та інноваційного розвитку, що вважається найбільш ефективним в умовах сучасної економіки, зокрема. *Обґрунтовано та розроблено класифікацію підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства (ЕБП), що на відміну від існуючих, заснована на двох ознаках: 1) вектору економічної безпеки, за яким містять підходи: цільовий – спрямований на розвиток, захисний – спрямований на захист, та двовекторний – в якому вони інтегруються, та 2) її статусу як явища: статичний та динамічний підходи.*

Це дозволило *уточнити сутність ЕБП як об'єкту управління* на засадах інтеграції статичного та двовекторного підходів, як стан підприємства, що характеризується сукупністю існуючих умов, за яких створюється та зберігається його здатність до функціонування та досягнення цілей розвитку на тлі внутрішніх та зовнішніх загроз, що виникають внаслідок функціонування та розвитку, за рахунок їх попередження та нейтралізації. Таке уточнення, відповідно, дозволяє: 1) розмежувати її з поняттями забезпечення ЕБП та системи ЕБП; 2) в подальшому досліджувати це явище з позиції результату певних процесів або результату управління, який може бути характеризовано сукупністю певних характеристик та індикаторів; 3) припустити, що ЕБП не є окремим об'єктом управління, а виступає статичною результатною якісною характеристикою управління процесами функціонування та розвитку підприємства на певний момент часу, що підлягає плануванню, аналізу та контролюванню в процесі управління ІРПП.

Розроблено типологію зв'язків інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства як об'єктів управління, що визначає: 1) їх ієрархічні відносини та управлінську взаємодію, що віддзеркалюють два напрями взаємозв'язків (від інноваційного розвитку до економічної безпеки, де інноваційна діяльність та розвиток є засобом забезпечення економічної безпеки, що є метою управління, та навпаки – від економічної безпеки до інноваційного розвитку, де економічна безпека є його необхідною передумовою та складовою інноваційного потенціалу); 2) типи впливу за кожним напрямом – конструктивний або деструктивний, де останній віддзеркалює ймовірність порушення стану економічної безпеки внаслідок: а) загроз та ризиків властивих інноваційній діяльності при її здійсненні; б) погіршення ринкових позицій підприємства при відсутності інноваційної активності; в) загроз та ризиків, що виникають внаслідок успішної інноваційної діяльності та високих (надвисоких) темпів економічного зростання підприємства, що обумовило виокремлення синтезованого явища як новітнього об'єкту управління та його окремих функцій (табл. 1).

Запропоновано *комплексне поняття, яке синтезує явища інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства як об'єкти управління, та розглядається дуально та системно водночас: з позиції динамічного підходу – як умовно економічно-безпечний інноваційний розвиток підприємства, що є процесом економічного розвитку, який має ознаки інноваційності та безпечності, та стає новим об'єктом управління; з позицій статичного підходу – як економічна безпека інноваційного розвитку підприємства, яка є станом підприємства, що характеризується позитивними якісними змінами внаслідок розвитку, має результатні ознаки інноваційності та безпечності, отже є об'єктом функцій*

управління та оціночною характеристикою результативності управління інноваційним розвитком.

Таблиця 1 – Типологія зв'язків інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства (фрагмент)

Напрямок та тип зв'язку	Зміст зв'язку та впливу
Напрямок 1: ІРПП → ЕБП Тип впливу – конструктивний: ІРПП (засіб) → ЕБП (мета)	Інноваційний розвиток (інноваційна діяльність) спрямовано на забезпечення економічної безпеки шляхом: – впровадження інновацій у системі економічної безпеки (у вузькому сенсі); – впровадження інновацій задля підвищення конкурентоспроможності та стійкості ринкових позицій (у широкому сенсі).
Напрямок 1: ІРПП → ЕБП Тип впливу – деструктивний: ІРПП (чинник) → ЕБП	Інноваційний розвиток – процес, внаслідок ризикованості інновацій та інноваційної діяльності, спричинює загрози, що порушують стан економічної безпеки. Відсутність інноваційної діяльності та розвитку, спричинюючи порушення стійкості ринкових позицій підприємства, також призводить до порушення економічної безпеки. Інноваційний розвиток (як результат), що проявляється у високих темпах економічного зростання, викликає додаткові загрози як у внутрішньому, так й у зовнішньому середовищі підприємства.
Напрямок 2: ЕБП → ІРПП Тип впливу – конструктивний: ЕБП (засіб) → ІРПП (мета)	Стан економічної безпеки є необхідною передумовою процесів інноваційного розвитку: перебування у стані небезпеки унеможливорює або гальмує інноваційну діяльність та процеси розвитку.

На засадах визначення *типології зв'язків інноваційного розвитку та економічної безпеки промислового підприємства, сутності синтезованого об'єкту управління*, який за суттю є інноваційним розвитком з певними обмеженнями що покладають вимоги економічної безпеки, обґрунтовано *необхідність та доцільність виокремлення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства (БОУІРПП)*.

Сукупність отриманих результатів дозволила висунути *робочу гіпотезу дослідження*, сутність якої полягає в такому: *забезпечити інноваційний розвиток промислового підприємства в умовах зростання конкуренції на ринку інновацій та перетворення їх на джерело суттєвих економічних результатів та стрімкого економічного зростання, що посилює вплив чиннику безпеки та покладає певні обмеження на інноваційність розвитку, здатне лише безпекоорієнтоване управління інноваційним розвитком підприємства, та потребує перевірки в подальших розділах роботи.*

У другому розділі – «Методологія безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства» – у процесі дослідження методології безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства визначено його сутність, завдання та методи; обґрунтовано методологічні засади аналізування зовнішнього та внутрішнього середовища інноваційного розвитку промислового підприємства з урахуванням чинника економічної безпеки.

Безпекоорієнтоване управління інноваційним розвитком промислового підприємства визначене як окремий вид управлінської діяльності в межах системи управління ІРПП, спрямований на забезпечення задовільного рівня економічної безпеки в процесі та в результаті інноваційного розвитку. На засадах вибіркової інтеграції принципів та методів управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства визначено ознаки та відповідні методи БОУІРПП, до яких віднесено: системність, стратегічність, індикативність, превентивність та антисипативність (табл. 2).

Таблиця 2 – Ознаки та методи безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства (фрагмент)

Ознака	Методи
1. Системність	<i>Методи теорії систем та системного аналізу: структурної декомпозиції системи та встановлення зв'язків між її елементами, ієрархії – при визначенні підпорядкованості всередині та ззовні системи БОУІРПП, моделювання систем.</i>
2. Стратегічність	<i>Методи стратегічного управління: стратегічного аналізу для визначення напрямів стратегічного інноваційного розвитку, стратегічного планування, застосовні при розробленні стратегій інноваційного розвитку з урахуванням чинника безпеки, стратегічного – для контролювання реалізації стратегії ІРПП з урахуванням чинника економічної безпеки.</i>
3. Індикативність	<i>Методи індикативного управління: розроблення показників-індикаторів та їх систем, що формалізують цільові орієнтири ІРПП та ЕБП, індикативного планування, аналізу зовнішнього оточення підприємства, економічного аналізу та оцінювання стану та змін стану підприємства за комплексом показників та індикаторів, що дозволяють виявити тенденції, проблеми і перспективи ІРПП з урахуванням чинника безпеки, бюджетування.</i>
4. Превентивність	<i>Методи превентивного управління: методи раннього виявлення змін середовища, діагностики та моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовища, що сприяють виявленню можливих чинників, здатних порушити стан економічної безпеки інноваційного розвитку підприємства.</i>
5. Антисипативність	<i>Методи антисипативного управління: прогнозування і оцінки ступеня вірогідності прогнозів, розпізнавання можливого розвитку подій, управління на засадах слабких сигналів, розпізнавання слабких сигналів, що попереджають про виникнення потенційних загроз ІРПП.</i>

Обґрунтовано, що методологія БОУІРПП має ґрунтуватися на застосуванні *інтеграційного підходу та принципу вибіркової інтеграції*), за якого взаємно інтегруються методології (цілі, завдання, принципи, методи, інструменти) управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства – через спільні цільові орієнтири розвитку та управління ризиками.

З урахуванням специфіки діяльності інноваційно-активних промислових підприємств *уточнено зміст інноваційних ризиків та розроблено класифікацію інноваційних загроз та ризиків* промислового підприємства, яка на відміну від існуючих, містить не тільки ризики інноваційної діяльності, пов'язані з ймовірністю її неефективності на різних етапах інноваційного розвитку – процесу, але й загрози та ризики інноваційного розвитку, що виникають в разі успішності інноваційної діяльності (внаслідок інноваційного розвитку – результату) та спричинюються обуренням зовнішнього середовища у відповідь на економічне зростання підприємства; *надано їх змістовну характеристику та характеристику розподілу їх*

вагомості в розрізі життєвого циклу окремої інновації (інноваційного проекту) або підприємства (рис. 2).

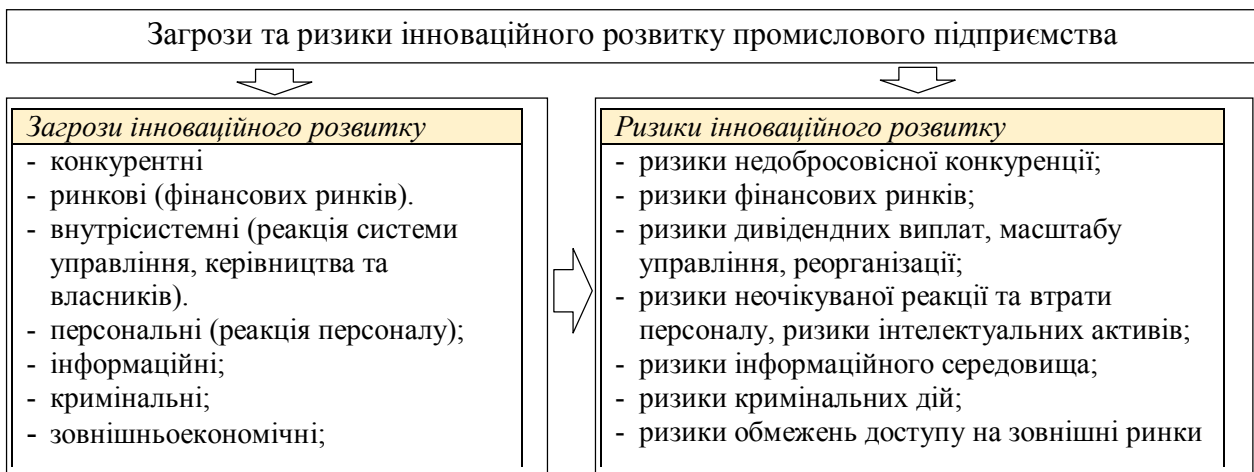

Рисунок 2 – Загрози та ризики інноваційного розвитку промислового підприємства (фрагмент)

Обґрунтовано теоретичні засади та методичний підхід до аналізування зовнішніх умов ІРПП з врахуванням чинника економічної безпеки, який містить: 1) визначення середовищ ближнього та дальнього кола зовнішнього впливу на ІРПП, що обумовлює методологію та інструментарій їх досліджень; 2) систему чинників зовнішнього середовища ІРПП в розрізі макро- та мезооточення, їх індикаторів та методів аналітичних досліджень, формування якої ґрунтується на положенні, що аналізування параметрів макроекономічного середовища ІРПП потребує відокремлення серед них саме тих, що найбільшим чином віддзеркалюють економічний розвиток, ознаки його інноваційності та безпечності; 3) класифікацію видів економічної діяльності в секторі промислового виробництва за технологічними укладами, що дозволяє визначати параметри ознак економічного розвитку, його інноваційності та безпечності за кластерами технологічних укладів; 4) систему показників діяльності промислових підприємств, що є водночас ознаками їх інноваційного розвитку та чинниками економічної безпеки, та відображують зворотній вплив результативності БОУІРПП на рівень економічної безпеки.

Обґрунтовано доцільність та розроблено теоретичні засади аналітичних досліджень стану та розвитку внутрішнього середовища промислового підприємства на засадах фінансового підходу, який передбачає використання лише показників у грошовому вимірі та похідних від них відносних величин при формуванні інструментів аналітичних досліджень, наближує їх результати як підґрунтя прийняття управлінських рішень, до рівня безпосереднього управління цільовими орієнтирами БОУІРПП, забезпечуючи їх порівнянність у часі та просторі.

Теоретичні та методологічні засади аналізування внутрішнього середовища ІРПП в частині методів та моделей аналітичних досліджень на засадах фінансового підходу містять: 1) відокремлення методів фінансового аналізу та аналізу фінансової звітності на рівні предмету, суб'єктів, ступеню деталізації, інформаційної бази, користувачів; 2) систематизацію методів, моделей та прийомів аналітичних досліджень та їх доповнення методами структурно-динамічного та інтегрального

фінансового аналізу; 3) уточнення класифікації видів аналітичних досліджень за ознаками періодичності, рівня деталізації, характеру вхідних даних, шкали порівняння результатів; 4) типову процедуру та механізм аналітичних досліджень, що містить напрями та послідовність етапів, які реалізує комплекс методів та аналітичних інструментів; 5) систематизацію, удосконалення розрахункових моделей та доповнення систем показників аналізування розвитку, ефективності, інвестиційної діяльності промислових підприємств; 6) систематизацію фінансових показників та показників фінансової звітності – індикаторів ознак ІРПП; 7) рекомендації щодо аналізування та оцінювання внутрішнього середовища промислового підприємства запропонованим аналітичним інструментарієм.

Методичні підходи аналізування ІРПП та їх класифікаційні засади, удосконалено за рахунок класифікації показників-індикаторів інноваційного розвитку за ознаками: 1) складової інноваційного розвитку через показники-ознаки інноваційної діяльності та показники-ознаки інноваційного потенціалу; 2) рівня деталізації аналізу інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу відносно: підприємства в цілому, структури інноваційної діяльності та потенціалу, окремих видів інновацій та елементів інноваційного потенціалу; 3) об'єктів аналізування інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу; 4) рівня доступності застосування показників на засадах фінансового підходу в залежності від їх характеру та джерел первісної інформації. Це забезпечує дослідження ознак інноваційності економічного розвитку промислового підприємства декомпозиційним підходом на різних рівнях деталізації.

Обґрунтовано систему показників аналізування внутрішнього середовища ІРПП, що: 1) містить показники та індикатори економічного розвитку підприємства та ознак його інноваційності; 2) ґрунтується на фінансовому підході та фінансовій звітності, та, отже є повністю інформаційно-забезпеченою з позиції як внутрішніх так й зовнішніх аналітиків, що забезпечує можливість застосування для експрес- та порівняльно-просторового аналізу.

Обґрунтовано, що процес оцінювання економічної безпеки промислового підприємства має містити два етапи та два обов'язкових блоки – аналітичний та оцінювальний; *систематизовано* методичні підходи та методи оцінювання ЕБП. *Запропоновано їх класифікацію* на засадах *ітераційного підходу*, за якого класифікаційними ознаками є *кроки (ітерації) визначеної процедури* оцінювання ЕБП та відповідні їм завдання формування та застосування аналітичних інструментів, до яких віднесено: рівень деталізації оцінювання; визначення складових ЕБП; відбір показників, що характеризують чинники ЕБП; формування їх груп; визначення порогових значень; формування моделі інтегрального показника та інтегральної оцінки ЕБП; формування шкали визначення рівня ЕБП.

На засадах уточнення *змісту фінансового підходу* до оцінки ЕБП, як такого що передбачає застосування при її оцінюванні фінансових показників діяльності підприємства, за ознакою об'єктів (ознак ЕБП) та застосовуваних методів та моделей оцінки *класифіковано та надано характеристику його різновидам (методичним формам)*, до яких віднесено: фінансово-стійкісний, фінансово-індикативний, вартісно-орієнтований та фінансово-ризиковий підходи (рис. 3).

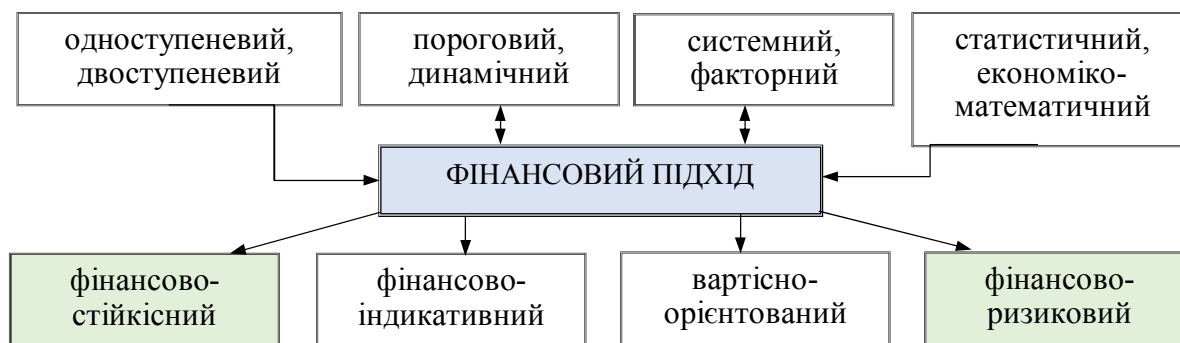

Рисунок 3 – Різновиди та методичні форми фінансового підходу до оцінювання економічної безпеки промислового підприємства

Розроблено методологічні засади оцінювання стану ЕБП, які обрали інноваційний шлях розвитку, на засадах фінансово-ризикового підходу, що ґрунтується на: 1) застосуванні при інтегральній оцінці декількох альтернативних моделей прогнозування ймовірності банкрутства, адаптованих до оцінки ЕБП за даними фінансової звітності вітчизняних промислових підприємств; 2) ранжуванні фінансових показників на засадах існуючих моделей за рівнем їх впливовості на стан економічної безпеки підприємства у фінансовому вимірі (табл. 3).

Таблиця 3 – Структура моделей прогнозування банкрутства за вагою показників, що віддзеркалюють фінансові орієнтири БОУІРПП

Орієнтир БОУІРПП	Модель			
	Універсальна дискримінантна	Модель Альтмана	Модель Лісе	Модель R
1. Ліквідність	33,2%	20%	25%	25%
2. Фінансова незалежність	16,6%	20%	25%	-
3. Оборотність	16,6%	20%	-	25%
4. Рентабельність	33,2%	40%	50%	50%

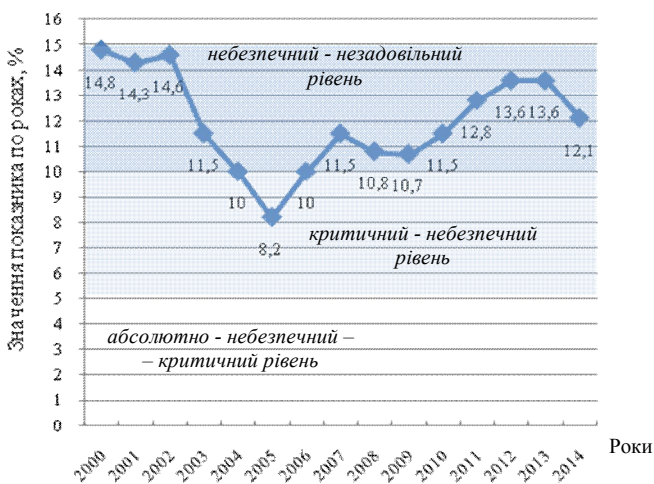
Це визначає ключові фінансові ризики та відповідні орієнтири БОУІРПП.

У третьому розділі – «Середовище інноваційного розвитку промислових підприємств та передумови безпекоорієнтованого управління» – дослідження середовища інноваційного розвитку промислових підприємств та передумов запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком виконане на засадах обґрунтованих методологічних підходів, методів та моделей на прикладі промислових підприємств Одеського регіону.

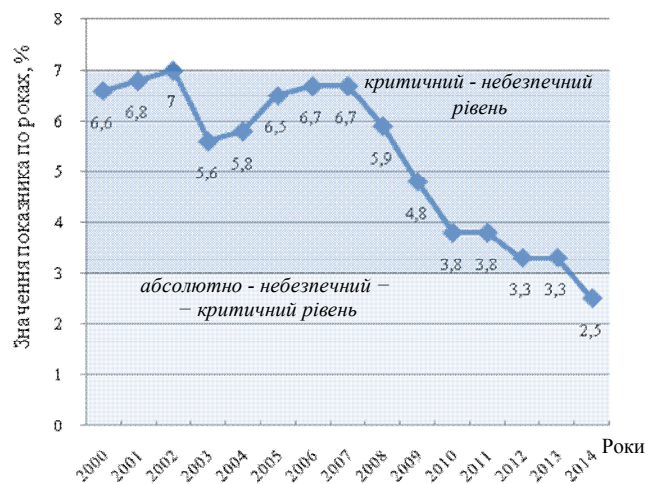
Аналіз нормативної бази економічного та інноваційного розвитку свідчить про декларації формування сприятливого нормативно-правового кола здійснення інноваційної діяльності, а поєднання у «Стратегії сталого розвитку 2020» векторів розвитку та безпеки *вперше* декларує *назрілу необхідність комплексного управління економічним розвитком та безпекою на рівні держави*. Проте, інноваційні процеси не набули належного розповсюдження в економіці, що негативно віддзеркалюється на економічній безпеці країни і на економічній безпеці окремих промислових підприємств. Втім, *існуючи дані статистичних досліджень не надають*

характеристики зовнішніх умов ІРПП та чинників його безпеки, а методологічні засади оцінювання зовнішніх умов ІРПП потребують значного удосконалення.

Апробація запропонованих методологічних розробок дозволила щодо: а) динамічного аналізу параметрів економічного розвитку підприємств та його інноваційності за ланцюговими та базисними індексами – виявити періоди зміни трендів показників у 10-річному періоді та їх залежності; б) структурно-кластерного аналізу за індексами розвитку – визначити вплив галузей промислового виробництва, що формують кластери спаду та розвитку промисловості в 2004-2014 рр.; в) структурного аналізу за ознакою належності до технологічного укладу – визначити технологічну структуру промисловості у 2013-2014 рр. та структурні зрушення технологічного рівня промислового сектору з 2002 р.; г) оцінювання рівня економічної безпечності в зовнішньому середовищі за параметрами потенціалу та результатів ІРПП – визначити рівень інноваційної активності промислових підприємств як небезпечний-незадовільний (2000-2014 рр.), динаміку його зниження у 2011-2014 рр., рівень реалізації інноваційної продукції в промисловості – як критичний-небезпечний (2000-2013 рр.) та абсолютно-небезпечний-критичний (2014 р.), зниження рентабельності операційної діяльності в 2014 р. до критично-небезпечного рівня у промисловості, та до абсолютно-небезпечного – у переробній промисловості та машинобудуванні (рис. 4-5).

Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації

Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової

Рисунок 4 – Рівень економічної безпеки інноваційної активності та результативності інноваційної діяльності промислових підприємств України

Виявлені суперечливі тенденції економічного зростання, інвестиційної та інноваційної активності, впровадження інновацій, частки реалізованої інноваційної продукції галузей промислового виробництва трактуються неоднозначно, оскільки можуть свідчити про відсутність прямого зв'язку між інноваційною активністю та економічним зростанням у вітчизняній економіці або про неповні дані статистичних досліджень щодо інноваційної діяльності промислових підприємств.

На засадах фінансового підходу та його методології дослідження тенденцій інноваційного розвитку промислових підприємств здійснено в два етапи, де визначено: на першому – загальні ознаки, чинники та тенденції економічного розвитку підприємств, на другому – наявність ознак інноваційності їх розвитку за сукупністю промислових підприємств, згрупованих за ознаками їх стратегічної важливості для економіки регіону та належності до певного технологічного укладу.

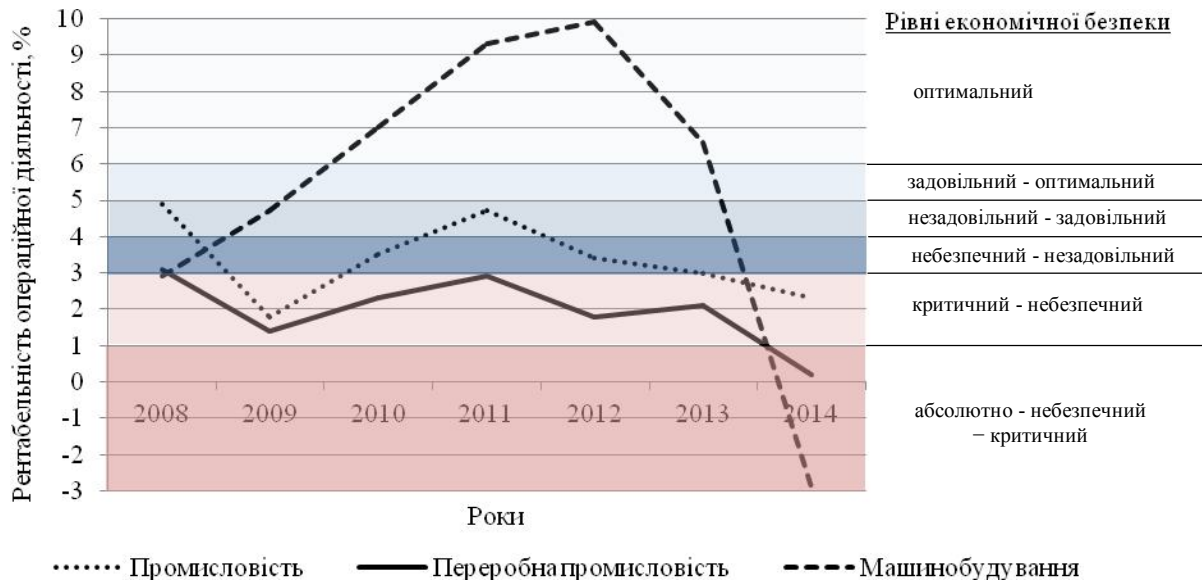

Рисунок 5 – Рівень економічної безпеки рентабельності операційної діяльності промислових підприємств України

За результатами аналізу визначено: а) з 35-ти обстежених промислових підприємств за підсумками періоду 2012-2014 рр. мало місце зростання майнового потенціалу – у 51,4%, рентабельності (або скорочення збитковості) продукції та операційної діяльності – у 45,7%, оборотності активів та загальної рентабельності – лише у 34,3%; б) середній показник розвитку за сукупністю обстежених підприємств у 2014 р. склав 0,5 або 50%, а за трирічний період – 0,44, перевищив показники 2012 р. та 2013 р.; в) відсутність залежності виявлених ознак розвитку від стратегічної важливості та її наявності – від технологічного укладу підприємства, що проявляється у середніх значеннях інтегрального показника за групами (0,4 – на підприємствах 3-го укладу, 0,42 – 4-го та 0,57 – 5-го за підсумками трирічного періоду 2012-2014 рр.) та підтверджує існування взаємозв'язку між рівнем інноваційності певного виробництва, що обумовлюється його технологічним укладом та економічним розвитком, віддзеркаленим у позитивній динаміці ключових фінансових показників (табл. 4).

Методологічною основою дослідження ознак та тенденцій економічного розвитку промислових підприємств є удосконалена модель «золотого правила економіки підприємства», за якою визначено та систематизовано основні чинники розвитку або стагнації промислового підприємства в розрізі виконання кожної з умов моделі:

$$T_{\text{ФР}} (\text{ВП, ФРОД, ЧП}) > T_{\text{ВР}} > T_{\text{ВБ}} > 0 \quad (>100\%), \quad (1)$$

де $T_{ФР (ВП, ФРОД, ЧП)}$ – темп росту/приросту фінансових результатів діяльності: валового прибутку, фінансового результату операційної діяльності, чистого прибутку, відповідно, %; $T_{ВР}$ – темп росту/приросту виручки від реалізації продукції, робіт та послуг, %; $T_{ВБ}$ – темп росту/приросту вартості активів підприємства (валюти балансу), %.

Таблиця 4 – Інтегральний показник економічного розвитку обстежених промислових підприємств за моделлю «золотого правила економіки підприємства» (фрагмент)

Назва підприємства	Код КВЕД	Уклад	Інтегральний показник економічного розвитку			
			2012	2013	2014	2014/ 2011
1. ПрАТ «Фірма Еліпс»	22.22	4	0,8	0,4	1,0	1,0
2. Одеська філія ПрАТ «Виробниче об'єднання «Стальканат-Силур» завод «Стальканат»	24.34	3	0,8	0,8	0,8	0,8
3. ПАТ «Одескабель»	27.31	5	0,4	0,8	0,6	0,6
4. ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин»	28.92	4	0,4	0,2	0,4	0,4
5. ПАТ «Одеський машинобудівний завод «Червона гвардія»	28.92	4	0,2	0,4	0,4	0,2
6. ПАТ «Спецавтоматика»	33.20	4	0,6	0,4	0,0	0,0
Середній показник за сукупністю підприємств			0,36	0,41	0,50	0,44

Виявлені методичні проблеми застосування моделі щодо визначення ознак розвитку окремого підприємства за умов скорочення його майнового потенціалу, обсягів реалізації, збиткових фінансових результатів діяльності, оцінювання ознак розвитку та їх динаміки за сукупністю підприємств розв'язано обґрунтуванням: 1) *методичних прийомів та рекомендацій щодо оцінки виконання умов розвитку на засадах застосування питомих фінансових показників та методів нечіткої логіки;* 2) *методичного підходу та розроблення відповідної моделі визначення інтегрального показника економічного розвитку підприємства ($I_{ЕРП}$):*

$$I_{ЕРП} = \sum_{i=1}^n \omega_i Y_i \quad (2)$$

де Y_i – i -та умова «золотого правила економіки підприємства» – змінна, яка приймає альтернативні значення у бінарній шкалі: «1» у разі виконання умови, та «0» – у разі невиконання; ω_i – вагомість i -ї умови, $\sum_{i=1}^n \omega_i = 1$, прийнято $\omega_i = 0,2$; n – кількість умов розвитку у нерівності, що змінюється у площині дискретних значень $n = [0; 5]$.

Це дозволило визначити наявність ознак та чинники розвитку промислових підприємств Одеського регіону в 2012-2014 рр., його рівень та динаміку, визначити середній рівень розвитку груп підприємств за ознаками їх стратегічної важливості та належності до певного технологічного укладу. Ознаки інноваційності розвитку промислових підприємств досліджено: 1) *методами статистичного аналізу*, що дозволило виявити тенденції: а) різкого скорочення підприємств, що впроваджували інновації; б) скорочення кількості впроваджених інновацій за всіма їх видами, обсягів інноваційних витрат, обсягів реалізації інноваційної продукції, що свідчить

про зниження як потенціалу інноваційного розвитку, так і його результатів; 2) *методами фінансового аналізу*, якими обґрунтоване віддзеркалення ознак інноваційності розвитку підприємства у показниках капітальних інвестицій, динаміки вартості та придатності основних засобів та нематеріальних активів, та визначено, що у 2012-2014 рр. капітальні інвестиції мали місце лише на 18-ти з 35-ти обстежених підприємств (51,4%), зростання вартості основних засобів – на 15-ти (42,8%), нематеріальних активів – на 7-ми (20%), а частка капітальних інвестицій у прирості активів стратегічних підприємств склала лише 20,4%; 3) *узагальненням результатів за технологічними укладами підприємств*, що дозволило: а) виявити найвищий рівень результативності інноваційної діяльності та витрат за обсягами виробництва та реалізації інноваційної продукції, а також найвищу частку підприємств що здійснювали капітальні інвестиції в оновлення основних засобів та нематеріальних активів – у групі підприємств 5-го технологічного укладу; б) *підтвердити припущення*, що більш високий уклад обумовлює більш високий рівень інноваційної активності та впровадження інновацій; в) *довести обґрунтованість методичного підходу та доцільність врахування визначених взаємозв'язків показників розвитку та його інноваційності при встановленні цільових орієнтирів управління ІРПП та оцінюванні його результативності*.

На засадах методології фінансового та фінансового-ризикового підходів оцінювання економічної безпеки промислових підприємств здійснено *в двох напрямках*: 1) *за окремими показниками діяльності підприємств*, що враховують як ознаки їх розвитку та його інноваційності, так і зворотній вплив результатів розвитку на рівень національної економічної безпеки, мають діапазони рівнів безпечності, рекомендовані на рівні нормативної бази, це: рентабельність операційної діяльності, рівень придатності основних засобів, рівень продуктивності праці; 2) *за інтегральними показниками* – на засадах адаптованих моделей прогнозування ймовірності банкрутства, з яких обґрунтовано вибір моделей: Альтмана, R-моделі та узагальненої дискримінантної функції. Обидва запропонованих підходи до оцінювання ЕБП, незважаючи на альтернативність, вказують на її низький рівень на більшості промислових підприємств, незалежно від технологічного укладу їх економічної діяльності (табл. 5).

Таблиця 5 – Середній рівень економічної безпеки промислових підприємств за групами у розрізі технологічних укладів на кінець 2014 р.

Групи підприємств за укладами	За окремими показниками та 6-ти бальною шкалою			За інтегральними показниками та 5-ти бальною шкалою		
	рентабельність операційної діяльності	придатність основних засобів	продуктивність праці	модель Альтмана	модель R	універсальна дискримінантна функція
1. 3-й уклад	2,50	3,67	2,25	2,83	1,83	1,50
2. 4-й уклад	1,73	3,09	2,14	2,41	2,32	2,27
3. 5-й уклад	2,57	3,00	1,57	2,43	2,00	2,43

Для забезпечення порівнянності результатів оцінювання економічної безпеки підприємства у динаміці та просторі, визначення її рівня за сукупністю підприємств розроблено: а) *дискретну шкалу визначення рівня безпечності за діапазонами*

значень окремих фінансових показників діяльності підприємства, яка ґрунтується на існуючій нормативній базі щодо оцінювання національної економічної безпеки; б) узгоджену дискретно-дескриптивну шкалу визначення рівня економічної безпеки підприємства за інтегральними показниками, що ґрунтується на удосконаленні базових шкал діапазонів значень за обраними моделями, забезпечує порівнянність та узагальнення результатів їх застосування.

За результатами аналізу окремих показників діяльності промислових підприємств у 2012-2014 рр. визначено, що: а) середня рентабельність їх операційної діяльності перебувала в діапазоні між небезпечним та задовільним рівнем, а найвища оцінка спостерігалась на підприємствах 5-го технологічного укладу; б) середній рівень придатності основних засобів знизився в діапазоні між небезпечним та незадовільним рівнем; в) модальний рівень продуктивності праці знаходився в діапазоні між абсолютно-небезпечним та критичним, що свідчить про незадовільний та критичний рівень означених показників діяльності підприємств як чинників їх економічної безпеки незалежно від технологічного укладу їх діяльності. За результатами оцінювання ЕБП за інтегральними показниками визначено, що: а) більшості промислових підприємств притаманний низький рівень економічної безпеки, а її середня дискретна оцінка згідно узгодженої 5-ти бальної шкали за трьома моделями та сукупністю підприємств склала 2,5 у 2011 р., 2,85 – у 2012 р., 2,44 – у 2013 р. та 2,42 у 2014 р.; б) збитковість підприємства завдяки вирішальній вагомості показників рентабельності у застосованих моделях автоматично зараховує його до вкрай небезпечних, що не завжди відповідає дійсності, адже не враховує прибутку, спрямованого на покриття попередніх збитків; в) для деяких підприємств результати оцінки за різними моделями суперечливі, що підтверджує доцільність застосування кількох альтернативних моделей; г) пряму залежність рівня економічної безпеки підприємства від технологічного укладу його діяльності доводить лише модель універсальної дискримінантної функції.

Обґрунтовано, що економічна безпека є складовою потенціалу та ознакою результату ІРПП, тому її поточний рівень та динаміка визначають передумови запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком, яке до ключових цільових орієнтирів включає забезпечення задовільного стану економічної безпеки в процесі та в результаті ІРПП. Цей рівень зумовлюють результати діяльності промислових підприємств – ознаки їх економічного розвитку, на які й повинні позитивно впливати інновації та інноваційна діяльність. Але на промислових підприємствах вони проявляються недостатньо, що свідчить про неефективність інноваційної діяльності або її відсутність, це підтверджують й статистичні дані щодо інноваційної активності.

Передумовами запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств визначено: а) низький рівень економічної безпеки промислових підприємств незалежно від їх розміру, стратегічної важливості та технологічного укладу, що свідчить про відсутність або вкрай низький рівень результативності процесів інноваційного розвитку; б) незадовільні результати діяльності, недостатність ознак економічного розвитку на більшості підприємств, обумовлені низькою інноваційною активністю або неефективністю інноваційної діяльності, що також засвідчує незадовільність

інноваційного розвитку-результату (відсутність як результату); в) низький потенціал інноваційного розвитку в майбутньому, обумовлений низьким рівнем ЕБП, що уособлює фінансовий та майновий потенціал розвитку.

Наведене підтверджує висунуту робочу гіпотезу дослідження щодо необхідності запровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком на промислових підприємствах.

У четвертому розділі – «Концепція та механізм безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства» – розроблено концепцію та механізм безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства (БОУІРПП): концептуальний базис та модель БОУІРПП; механізм БОУІРПП та його концептуальну модель за функціональною ознакою; концептуальні засади та модель інформаційно-аналітичного забезпечення БОУІРПП; висвітлено інтелектуальну складову інноваційного розвитку як об'єкт безпекоорієнтованого управління та методичні підходи до її оцінювання.

Визначено, що *концепція безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком інтегрована із загальною концепцією управління інноваційним розвитком промислового підприємства та опирається на її теоретичний базис*: цілі, завдання та принципи, суб'єкти та об'єкти управління інноваційним розвитком, механізм управління та його забезпечення. Проте, застосування принципу безпекоорієнтованості вимагає відповідної трансформації означених елементів концепції та системи управління інноваційним розвитком підприємства. Запропоновано *альтернативні підходи до системного створення БОУІРПП*, що передбачають її формування як: 1) додаткової функціональної підсистеми загальної системи управління інноваційним розвитком підприємства, що передбачає її доповнення елементами управління економічною безпекою; 2) різновиду системи управління інноваційним розвитком підприємства, зміненою на засадах цільового орієнтуру його безпекоорієнтованості, де другий підхід визнано більш доцільним.

Запропоновано концепцію БОУІРПП, що ґрунтується на системному та інтеграційному підходах, розкривається у сукупності розроблених концептуальних положень, які містять обґрунтування: елементів системи БОУІРПП; цілей, узгоджених з цілями управління інноваційним розвитком; задач, що підпорядковані його цілям та спрямовані на певний об'єкт управління; об'єктів, класифікованих за ознаками: а) цілей управління; б) функцій управління; в) сфери знаходження; г) складності; д) статусу; базових принципів, що спираються на загальні принципи управління, специфічні принципи управління інноваційним розвитком та принцип безпекоорієнтованості, що поєднує в собі певні принципи управління економічною безпекою підприємства; змісту механізму БОУІРПП як сукупності методів, засобів, заходів, процедур та інструментів впливу системи БОУІРПП на процеси інноваційного розвитку та забезпечення його економічної безпеки; специфіки ресурсного забезпечення БОУІРПП.

Розроблено концептуальну модель безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, що містить всі означені складові концепції та елементи системи БОУІРПП та їх взаємозв'язки (рис. 6).

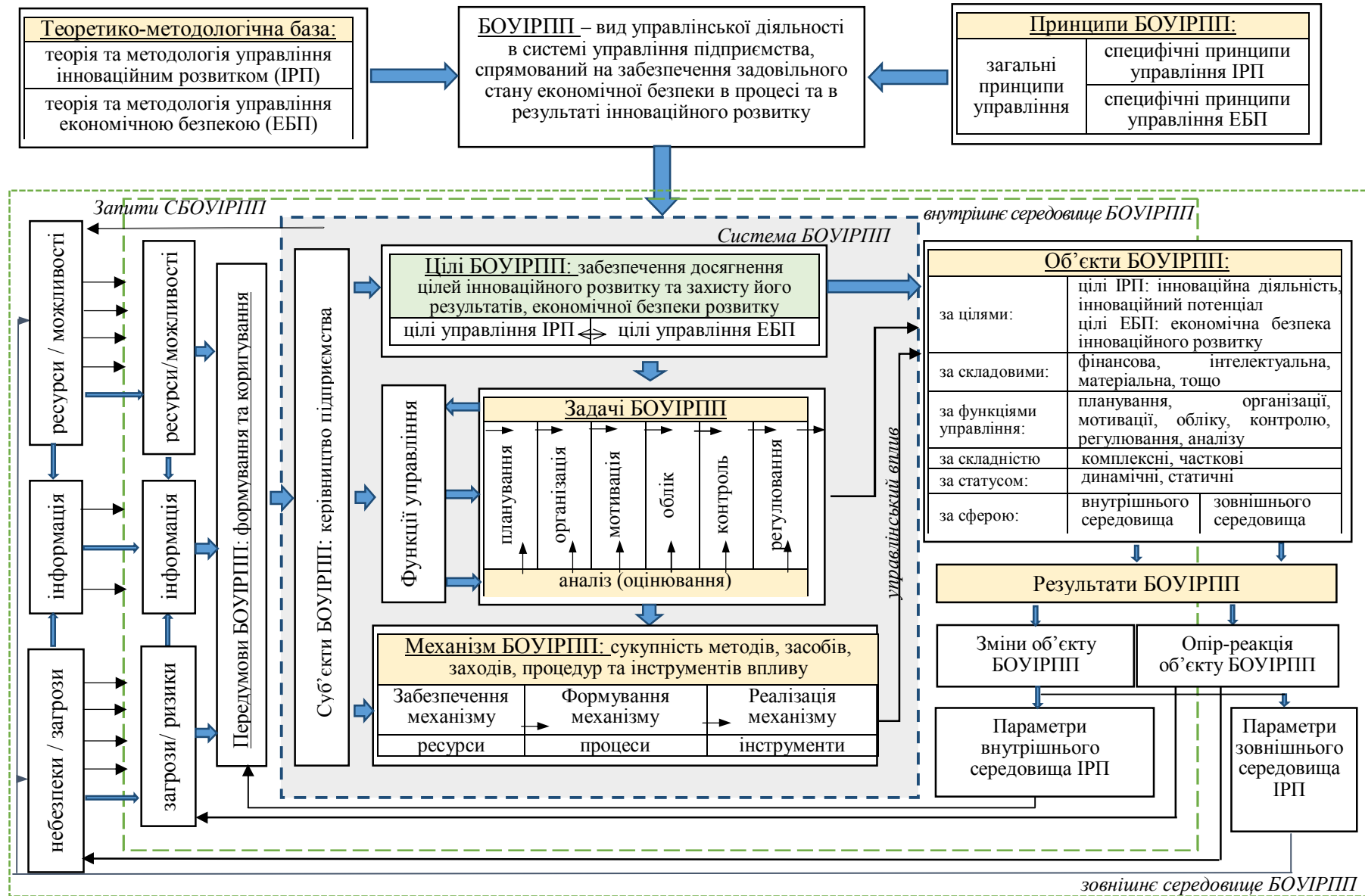

Рисунок 6 – Концептуальна модель безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства

Визначено, що *загальний механізм БОУІРПП* доцільно розглядати та формувати системно як сукупність функціональних локальних управлінських механізмів, обумовлених функціональними завданнями системи БОУІРПП, реалізація кожного з яких спрямована на досягнення функціональних цілей, а в сукупності – цілей БОУІРПП, що підпорядковані загальним цілям ІРПП. До функціональних локальних механізмів віднесено сім: аналітичний; планувальний; організаційний; мотиваційний; обліковий; контрольний; регуляторний, які в системі загального механізму БОУІРПП утворюють циклічний ланцюг, де «початковим» є аналітичний механізм, визначальна роль якого обумовлюється глобальною роллю функції аналізу серед інших функцій в системі БОУІРПП, а «завершальним» – механізм регулювання, що, передбачає коригування як інших функціональних механізмів, так й цільового блоку БОУІРПП.

Розроблено концептуальну модель механізму БОУІРПП, де ключову роль відведено *інформаційно-аналітичному забезпеченню*, яке продукується реалізацією аналітичного механізму та є підґрунтям забезпечення реалізації інших локальних механізмів БОУІРПП та прийняття управлінських рішень в системі БОУІРПП (рис. 7).

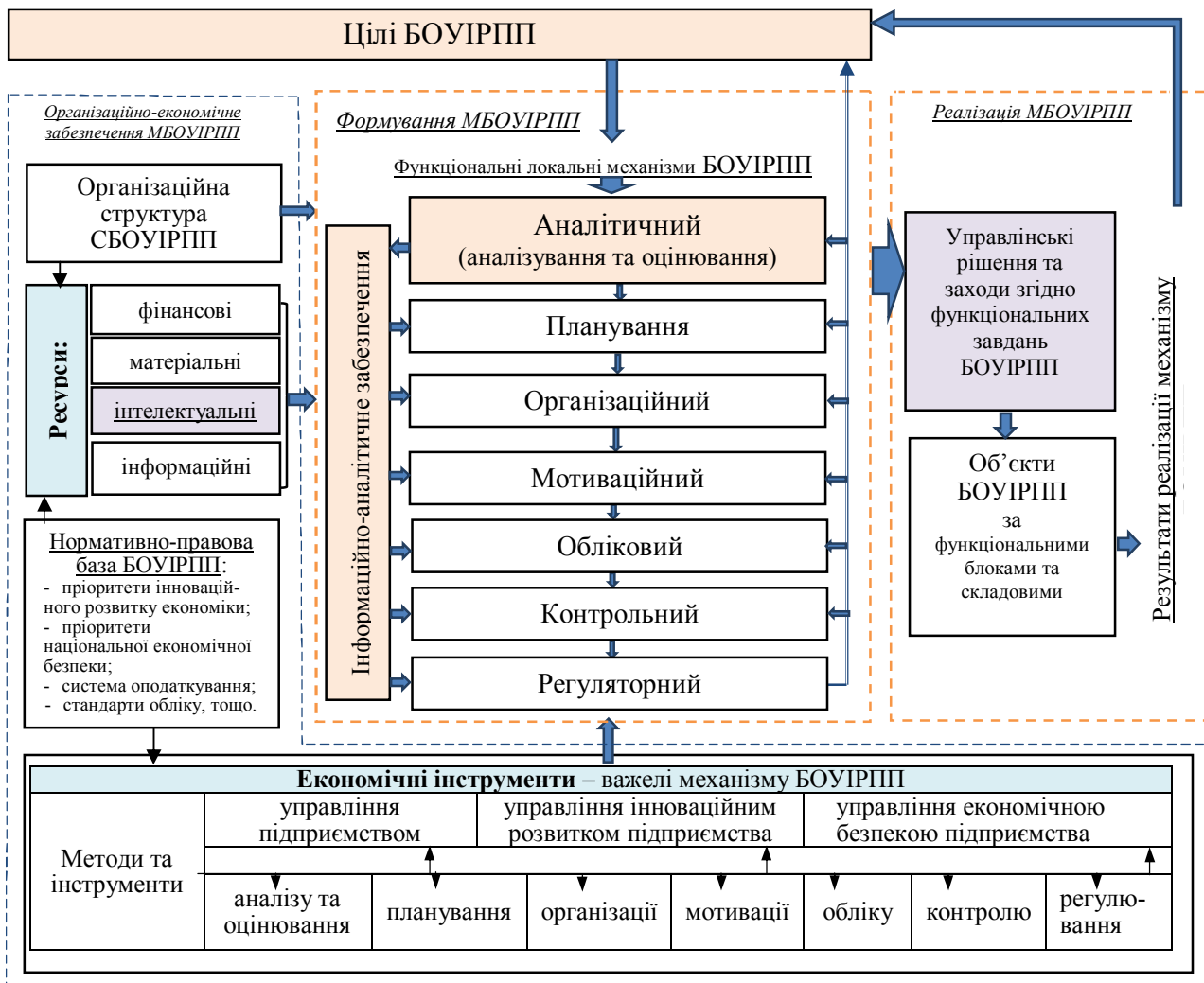

Рисунок 7 – Концептуальна модель механізму безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства

Обґрунтовано, що інтеграція цілей та завдань управління інноваційним розвитком та економічною безпекою у системі БОУІРПП обумовлює необхідність інтеграції систем інформаційно-обліково-аналітичного забезпечення управління обох вищезначених процесів. Визначено роль обліково-аналітичного забезпечення, як змістовного методичного ядра інформаційно-аналітичного забезпечення, та уточнено його сутність.

Обґрунтовано концептуальні засади системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління ІРПП, що містять визначення його мети, об'єкту, предметів, задач, складових та їх інструментальних блоків, та є підґрунтям розроблення концептуальних засад формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення БОУІРПП та її аналітичних інструментів. На засадах інтеграції завдань систем інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства визначено сутність системи інформаційно-аналітичного забезпечення БОУІРПП, особливістю якої визнано саме склад обліково-аналітичної інформації, що має віддзеркалювати параметри цільових об'єктів БОУІРПП, та вимоги до її якості, обумовлені його превентивно-індикативним характером.

Розроблено змістовну концептуальну модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення БОУІРПП (рис. 8) із її уточненням у частині: мети, предмету, функцій, задач, складових та їх взаємозв'язків, що є підґрунтям формування аналітичних інструментів БОУІРПП, як визначальної складової його інформаційно-аналітичного забезпечення. Запропоновано основні змістовні блоки обліково-аналітичної інформації та відповідні їм блоки облікової та аналітичної підсистем, уточнено основні ознаки якості обліково-аналітичної інформації в системі інформаційно-аналітичного забезпечення БОУІРПП.

Обґрунтовано, що інноваційний розвиток підприємства саме інтелектуальній складовій надає найбільш вагомої значущості, не тільки як складовій потенціалу інноваційного розвитку, але й як чиннику забезпечення його економічної безпеки, що обумовлює її пріоритетність в системі об'єктів БОУІРПП та потребує: 1) визначення її змісту, структури та процесу формування; 2) дослідження та виокремлення економічних інструментів, застосовуваних в управлінні інтелектуальною складовою, зокрема підходів та інструментів її аналізу та оцінювання в системі інформаційно-аналітичного забезпечення.

На засадах уточнення: а) структурного та результатного підходів до визначення категорії інтелектуального капіталу (ІК); б) змісту, ролі та взаємозв'язків його складових; в) сутності та ролі в інноваційному розвитку інтелектуальних ресурсів та інтелектуального потенціалу визначено, що складові інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу тотожні за змістом, але різняться за якістю, та будучі пов'язаними як послідовні ланки, вони утворюють інтелектуальну складову інноваційного розвитку промислового підприємства у складі тріади: інтелектуальні ресурси (активи), інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал. Їх трансформація відбувається під впливом системи управління в процесі активного залучення інтелектуальних ресурсів (елементів інтелектуального потенціалу) до здійснення інноваційної діяльності підприємства, що обумовлює зміст, етапи та відповідні завдання управління інтелектуальною складовою ІРПП, серед яких

першочерговим стає створення інформаційно-аналітичного забезпечення її оцінювання.

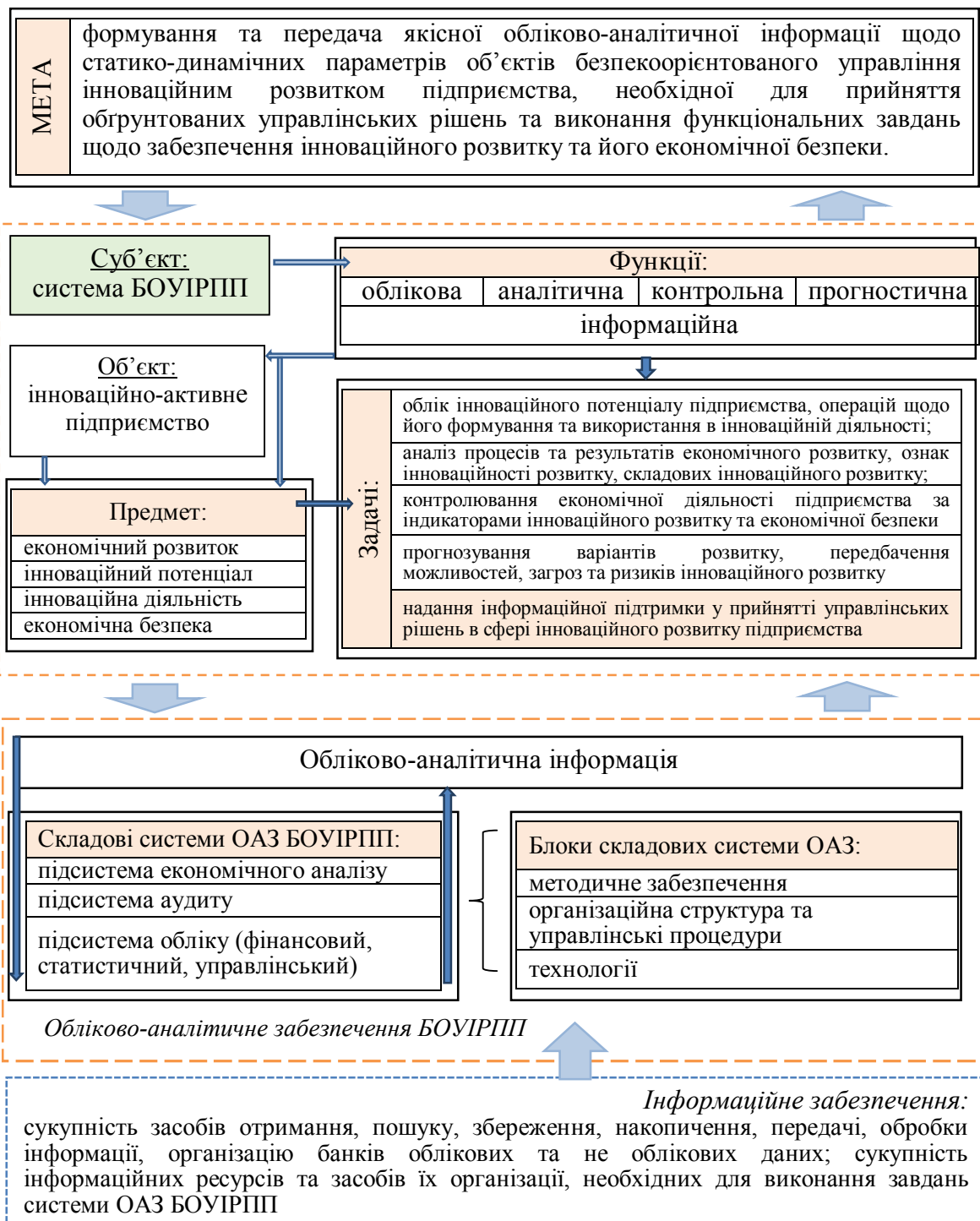

Рисунок 8 – Змістовна концептуальна модель інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком підприємства

Визначено підходи до оцінки: 1) інтегральний, що розглядає ІК як неділиму категорію та базується на його тлумаченні як результату використання інтелектуальних ресурсів (потенціалу) та визначенні загальної вартості або коефіцієнту вартості інтелектуального капіталу підприємства; 2) структурний

(поелементний), що розглядає його як сукупність складових та базується на оцінці його окремих елементів з наступним підсумовуванням їх вартості.

Обґрунтовано, що більш інформативним для системи БОУІРПП є структурний підхід до оцінювання, що дозволяє аналізувати інтелектуальний капітал в розрізі ключових складових та їх елементів та здійснювати функціональний управлінський вплив на них з метою забезпечення зростання інтелектуального капіталу та рівня інтелектуальної безпеки як цільових орієнтирів та ознак ІРПП, а «досконалою» методикою оцінювання буде така, що при паралельному застосуванні обох підходів надаватиме однаковий результат. *Запропоновано концептуальну модель комплексного оцінювання інтелектуального капіталу промислового підприємства.*

В п'ятому розділі – «Аналітичні інструменти безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислових підприємств» – обґрунтовано нові підходи до формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства (АІ БОУІРПП); розроблено концептуальну модель, методологічний базис та методичне забезпечення процесу формування аналітичних інструментів БОУІРПП; розроблено систему аналітичних інструментів БОУІРПП.

Розроблено концептуальний базис формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, який: 1) визначає сутність АІ БОУІРПП та процесу їх формування, специфіку яких обумовлює специфічність, мультиоб'єктна та негетерогенна природа об'єктів безпекоорієнтованого управління; 2) визначає сферу реалізації процесу формування АІ БОУІРПП та сфери реалізації його результатів; 3) *містить новітню концептуальну модель процесу формування аналітичних інструментів*, яка охоплює послідовність його визначених блоків, етапів, завдань та складових забезпечення.

Аналітичні інструменти БОУІРПП визначено як сукупність управлінських інструментів аналітичної природи, яка охоплює підходи, методи, моделі, індикатори, показники та критерії їх оцінки, які мають відповідні нормативи та обмеження, що характеризують стан економічної безпеки ІРПП та призначені для оцінювання результатів інноваційного розвитку при обґрунтуванні рішень безпекоорієнтованого управління. Відповідно, *процес формування АІ БОУІРПП* – це послідовний взаємозалежний набір етапів та відповідних заходів досліджень та розробок, спрямований на створення комплексу аналітичних інструментів, що відповідають потребам аналітичного забезпечення БОУІРПП. Це дозволяє розмежувати та визначити його зв'язок з процесом аналітичних досліджень.

Розроблений методологічний базис формування аналітичних інструментів БОУІРПП *містить сукупність обґрунтованих методологічних підходів та принципів*, де: 1) базовим визначено *підхід тримірної інтеграції*, що передбачає інтеграцію методологій управління економічним розвитком, інноваційною діяльністю та економічною безпекою промислового підприємства через призму методології економічного аналізу, який застосовує системний та специфічний підходи: ітераційний, дуальний, двовекторний, ієрархічний; 2) *принципи* складають: а) *традиційні* – системності та корисності, сутність яких уточнено відповідно до специфіки процесу, та б) *додаткові (специфічні)* – вибіркості, необхідності та достатності, зворотного зв'язку, координації, доступності, економічної доцільності.

Запропонований методичний підхід до формування аналітичних інструментів БОУІРПП ґрунтується на методі розроблення системи показників та містить: 1) визначення системи показників БОУІРПП як упорядкованої сукупності показників та індикаторів, що відображують параметри економічної безпеки ІРПП як результати безпекоорієнтованого управління, мають властивості зведення та подільності, пов'язані з іншими показниками, але не дублюють їх; 2) принципи формування системи показників БОУІРПП, до яких віднесено традиційні (деревовидної структури, обзримості, верифікованості, оптимального співвідношення абсолютних та відносних показників, допустимої мультиколінеарності) та додаткові (суттєвості, інтеграції статичних та динамічних показників, одновекторної спрямованості, об'єктивності, врахування чинників зовнішнього впливу, спричинені вимогами дуального та двовекторного підходів до формування аналітичних інструментів БОУІРПП), надано їх характеристику; 3) напрями аналітичних досліджень на першому рівні деталізації у відповідності до визначених об'єктів БОУІРПП, до яких віднесено: аналіз економічного розвитку підприємства з позиції результатного підходу, ознак інноваційності розвитку підприємства, що є основою для моделювання системи показників; 4) класифікацію показників-індикаторів БОУІРПП на засадах запропонованих критеріїв: напрям аналітичних досліджень, статус об'єкта БОУІРПП, вектор впливу на параметри об'єкта БОУІРПП, суттєвість, колінеарність впливу, сфера чинників впливу, що слугує обґрунтуванню відбору показників до системи, та методи їх формування.

Обґрунтовано, що основними аналітичними інструментами БОУІРПП є система показників та власне методика аналізування інноваційного розвитку підприємства за його складовими. Складовими системи аналітичних інструментів БОУІРПП (САІ БОУІРПП) визначено аналітичну, облікову та оцінювальну, уточнено їх зміст, інструментарій та взаємозв'язки, обґрунтовано відповідні етапи формування: обґрунтування показників-індикаторів інноваційного розвитку підприємства, визначення необхідних облікових даних та формування інструментів в системі обліку підприємства, обґрунтування шкали значень показників-індикаторів інноваційного розвитку, що визначають рівень його економічної безпеки. Розроблено загальну принципову схему побудови САІ БОУІРПП, що охоплює її складові та етапи формування, та структурно-логічну модель системи показників – індикаторів інноваційного розвитку, побудовану на засадах ієрархічного підходу за напрямками аналізу та рівнями його деталізації.

Розроблено систему показників-індикаторів ІРПП, яка містить три підсистеми показників: а) економічного розвитку підприємства; б) активізації інноваційної діяльності; в) розвитку інноваційного потенціалу, декомпозовану за його складовими – фінансовим, матеріальним та інтелектуальним потенціалом. Підсистеми складені на засадах дуального підходу, тобто взаємоінтеграції: а) статичних та динамічних показників, де перші характеризують параметри інноваційного розвитку та економічної безпеки з позиції існуючого або досягнутого стану, а другі – з позиції розвитку висвітлюють зміни, що відбулися в результаті БОУІРПП, а також б) кількісних та якісних показників, де останні уособлюють в собі інтегральну оцінку за дискретно-дескриптивною шкалою.

Для кожної підсистеми обґрунтовано: а) *змістовність об'єктів БОУІРПП за рівнями деталізації аналізу*, де системи показників першого рівня відрізняються повним інформаційно-обліковим забезпеченням в існуючій системі обліку та звітності промислових підприємств; б) *склад та інформаційні джерела визначення в обліку та звітності підприємства базових статичних показників*, зміна яких відображує тенденції розвитку, *критерії розвитку* – вектор змін базових показників, що характеризує розвиток та показники розвитку (кількісні – індекси росту базових за аналізований період, якісні за бальною шкалою оцінки); в) *методичні рекомендації та альтернативні методики розрахунку інтегральних показників економічного розвитку, активізації інноваційної діяльності, розвитку інноваційного потенціалу, інноваційного розвитку промислового підприємства*.

Удосконалено методичні підходи щодо: 1) оцінювання інноваційної активності та діяльності промислового підприємства за даними фінансового та статистичного обліку – за рахунок обґрунтування та запровадження показників *рентабельності інноваційних витрат, продуктивності інноваційних витрат, рівня інноваційної активності підприємства*, що дозволяє оцінити фінансову ефективність інноваційної діяльності підприємства та рівень його інноваційної активності порівняно із зовнішнім середовищем; 2) аналізування та оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства шляхом обґрунтування *системи показників його розвитку за трьома складовими: фінансовою, матеріальною та інтелектуальною*, що містить кількісні та якісні базові показники та узгоджені методичні рекомендації щодо оцінки стану та розвитку окремих складових та інноваційного потенціалу підприємства в цілому.

Запропоновано методичний підхід до визначення рівня економічної безпеки розвитку промислового підприємства (ЕБРП), що ґрунтується на одноступеневому, фінансовому та дуальному підходах та містить: а) *рекомендації щодо взаємодоповнюючих варіантів оцінювання ЕБРП за окремим статичним показником рентабельності операційної діяльності, інтегральними статичними моделями Альтмана, R-моделі, універсальної дискримінантної функції, динамічною моделлю інтегрального показника економічного розвитку*; б) *узгоджену п'ятирівневу дискретно-deskриптивну шкалу визначення рівня ЕБРП*, що забезпечує порівнянність результатів оцінювання; в) *концептуальну модель одноетапного оцінювання економічної безпеки розвитку промислового підприємства (рис. 9)*.

Розроблено методичний підхід до визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства (ЕБІРПП), який застосовує в якості аналітичного інструменту удосконалену модель нерівності «золоте правило економіки підприємства», що віддзеркалює ознаки його економічного розвитку за динамікою ключових фінансових показників та містить *рекомендації щодо: а) її трансформації в інтегральний показник економічного розвитку промислового підприємства*, де значення часткових показників визначає бінарна оцінка виконання кожної з 5-ти умов нерівності; б) *визначення рівня ЕБІРПП за дискретно-deskриптивною шкалою*, узгодженою з шкалами визначення рівня ЕБП за альтернативними моделями оцінювання на засадах фінансового підходу; в) *визначення зони виникнення ризиків інноваційного розвитку підприємства*, що відповідає дуже високому рівню ЕБІРПП.

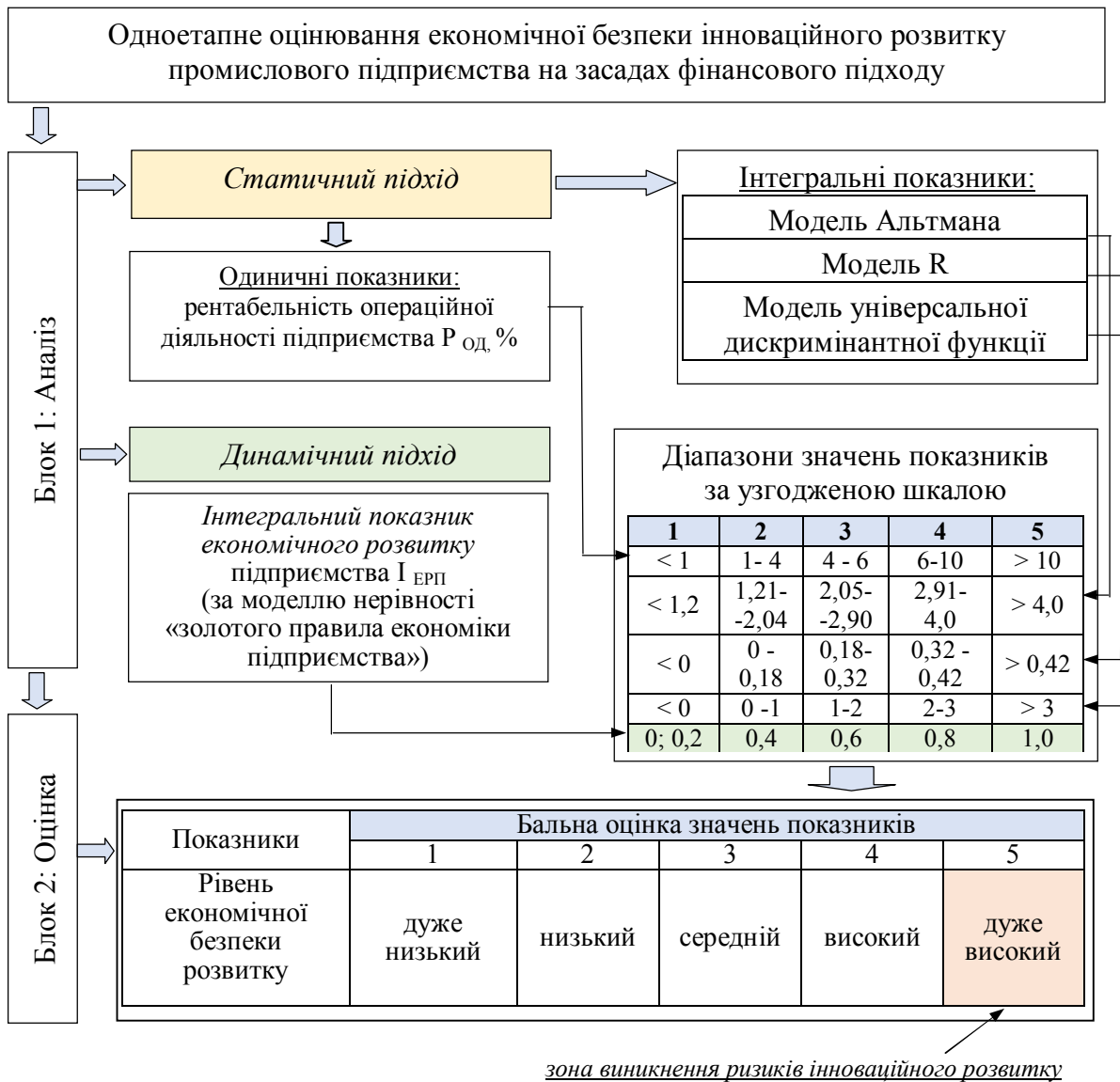

Рисунок 9 – Визначення рівня економічної безпеки розвитку промислового підприємства при одноступеневому та фінансовому підходах

Апробація запропонованих підходів на промислових підприємствах Одеської області довела їх методичну завершеність та практичну застосовність (табл. 6).

Таблиця 6 – Структура обстежених промислових підприємств Одеської області за рівнем економічної безпеки розвитку у 2014 р.

Рівень економічної безпеки розвитку	За статичним підходом, % у загальній кількості обстежених підприємств					За динамічним підходом, % у загальній кількості
	рентабельність операційної діяльності	модель Альтмана	модель R	універсальна дискримінантна функція	середня оцінка за статичними моделями	
1. Дуже високий	25,00	25,00	25,00	12,50	12,50	12,50
2. Високий	12,50	12,50	6,25	6,25	12,50	25,00
3. Середній	0,0	0,00	12,50	18,75	12,50	12,50
4. Низький	6,25	6,25	18,75	12,50	31,25	25,00
5. Дуже низький	56,25	56,25	37,50	50,00	31,25	25,00

Запропоновано: принципову схему оцінювання економічної безпеки інноваційного розвитку на засадах двоступеневого підходу за розробленою системою показників-індикаторів ІРПП та методичні рекомендації щодо визначення рівня ЕБІРПП на засадах порівняння темпів інноваційного розвитку підприємства із темпами розвитку його зовнішнього оточення.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення та нове вирішення *науково-прикладної проблеми*, яка полягає у розробленні теоретико-методологічного базису та методичних положень і рекомендацій щодо безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств, що підвищує результативність їх управління.

Основні наукові та прикладні результати дослідження полягають у такому:

1. Встановлено, що *безпекоорієнтоване управління інноваційним розвитком промислових підприємств як об'єкт наукового пошуку не висвітлене*, оскільки економічна безпека та інноваційний розвиток підприємства досліджуються як об'єкти управління поодиночі. Відповідно, відсутній його понятійно-категорійний апарат. Тому *визначено зміст і зв'язок основних категорій і понять, що висвітлюють інноваційний розвиток та економічну безпеку промислового підприємства*. Уточнення понять інноваційного розвитку підприємства з позиції процесу та результату, а економічної безпеки – з позицій статичного та двовекторного підходів, дозволило синтезувати їх у дуальне комплексне поняття *економічно-безпечно-інноваційного розвитку* – процесу та економічної безпеки інноваційного розвитку, що відображує явище інноваційного розвитку промислового підприємства з ознаками безпеки, дозволяючи розглядати його як комплексний об'єкт безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства.

2. Досліджено *зв'язки інноваційного розвитку та економічної безпеки підприємства як явищ та об'єктів управління*, визначена їх дуальна спрямованість та взаємовплив, обґрунтована *типологія та управлінська взаємодія*. Доведено, що економічна безпека впливає на інноваційний розвиток лише конструктивно, а інноваційна діяльність та розвиток може впливати й деструктивно, порушуючи стан економічної безпеки підприємства не лише за відсутності або неефективності інноваційної діяльності, але й внаслідок її успішності, що спричинює високі темпи економічного зростання підприємства та викликає обурення зовнішнього конкурентного середовища.

3. Обґрунтовано *доцільність безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, змістовність якого визначено як виду управлінської діяльності в системі управління інноваційним розвитком, спрямованої на забезпечення задовільної безпеки в його процесі та результаті*. Отже, його *завдання, функції, об'єкти та методи узгоджуються з управлінням інноваційним розвитком*, проте потребують трансформації на засадах системного та інтеграційного підходу до узгодження методологій управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства. Це склало наукове підґрунтя

концепції безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його концептуальної моделі.

4. Узагальнено методологічні підходи, методи і моделі, застосовні для безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. Розроблено його методологічний базис, який містить: а) базовий підхід вибіркової інтеграції до формування методології безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком підприємства через інтеграцію цілей, завдань, принципів, методів та інструментарію управління інноваційним розвитком та економічною безпекою підприємства; б) ознаки безпекоорієнтованого управління: системність, стратегічність, індикативність, превентивність та антисипативність, що визначають його методи.

5. Систематизовано та розвинуто методи та моделі аналізування зовнішніх умов та внутрішнього середовища інноваційного розвитку, оцінювання економічної безпеки промислового підприємства за рахунок обґрунтування та розроблення методичних підходів та рекомендацій щодо: а) аналізування зовнішніх та внутрішніх умов інноваційного розвитку промислового підприємства з врахуванням чинника економічної безпеки та на засадах фінансового підходу; б) оцінювання економічної безпеки промислового підприємства на засадах ітераційного підходу, фінансового підходу та його різновидів, що визначає методичне підґрунтя дослідження середовища та визначення тенденцій інноваційного розвитку промислового підприємства.

6. Розроблено класифікаційні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, які спираються на систематизацію підходів до визначення сутності розвитку, інновацій, інноваційного розвитку підприємства та його чинників, загроз та ризиків підприємницької та інноваційної діяльності. Запропоновано удосконалення класифікаційних засад управління інноваційним розвитком промислового підприємства в частині: ознак інноваційного розвитку, що інтегрують ознаки економічного розвитку та його інноваційності, а також складових інноваційного розвитку та інноваційних ризиків промислового підприємства.

7. Досліджено середовище інноваційного розвитку промислових підприємств України та визначено тенденцію загострення кризових явищ у 2014 р. у доміантних галузях переробної промисловості, зокрема металургії та машинобудуванні, всього промислового сектору економіки, що обумовлюється його «сировинною» технологічною структурою та низькою інноваційною активністю, яка досі перебуває на критично-небезпечному рівні. Доведено недостатність ознак економічного розвитку більшості підприємств Одеського регіону, обумовлену низькою інноваційною активністю або неефективністю інноваційної діяльності, низький рівень економічної безпеки незалежно від їх розміру, стратегічної важливості та технологічного укладу (в середньому 2,42 бали за 5-ти бальною шкалою), що свідчить про відсутність або вкрай низький рівень результативності процесів інноваційного розвитку та низький потенціал інноваційного розвитку, обумовлений низьким рівнем економічної безпеки, що є передумовами впровадження безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства.

8. Обґрунтовано *механізм безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства* як сукупність методів, засобів, заходів, процедур та інструментів впливу системи безпекоорієнтованого управління на процеси інноваційного розвитку та забезпечення його економічної безпеки, який доцільно формувати як сукупність функціональних локальних управлінських механізмів, спрямованих на досягнення функціональних цілей безпекоорієнтованого управління. Доведена визначальна роль аналітичного механізму, що продукує інформаційно-аналітичне забезпечення всієї системи безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. Розроблено змістовну концептуальну модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства із її уточненням у частині мети, предмету, функцій, задач, складових та їх взаємозв'язків.

9. Обґрунтовано *вагому значущість інтелектуальної складової* інноваційного розвитку підприємства не тільки як частини його потенціалу, але й як чиннику забезпечення його економічної безпеки, що обумовлює її *пріоритетність в системі об'єктів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства*. Розроблено концептуальну модель комплексного оцінювання інтелектуального капіталу промислового підприємства.

10. Запропоновано *нові підходи до формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства*, де базовим визначено підхід тримірної інтеграції. Розроблено концептуальну модель та методологічний базис формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, які розкривають методологічні підходи та принципи, змістовну відмінність процесів формування та застосування аналітичних інструментів, сфер їх реалізації та забезпечення.

11. Розроблено *багатофункціональне методичне забезпечення процесу формування аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства* та рекомендації щодо його застосування, що висвітлює: а) змістовність і принципи формування системи показників безпекоорієнтованого управління на засадах дуального підходу; б) напрями аналітичних досліджень, що визначають декомпозицію системи; в) класифікації показників-індикаторів та методів їх формування.

12. Розроблено *систему аналітичних інструментів безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства*, що містить: а) підсистеми показників за ознаками інноваційного розвитку підприємства, складені на засадах дуальності та змін в результаті безпекоорієнтованого управління; б) методичні підходи та рекомендації щодо визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства; в) узгоджену дискретно-дескриптивну шкалу визначення її рівня, що дозволяє здійснювати її оцінювання як у динамічному розрізі, так й у просторовому.

13. Розроблено *методичний підхід до визначення рівня економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства*, який віддзеркалює ознаки його економічного розвитку за динамікою ключових фінансових показників та містить

рекомендації, які дозволяють розрахувати інтегральний показник економічного розвитку промислового підприємства, визначити рівень економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства та зону виникнення його ризиків при дуже високому рівні економічної безпеки.

Розроблені науково-прикладні положення та методичні рекомендації щодо безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком підприємства утворюють комплекс управлінських інструментів, що дозволяють промисловим підприємствам розвиватися за рахунок інновацій, коригуючи їх вплив на стан економічної безпеки, апробовані на практиці, що підтверджує їх реальність та результативність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Монографії

1. Теоретико-практические аспекты разработки организационно-экономического обеспечения автоматизированной системы управленческого учета и анализа малого предприятия : [моногр.] / [С.В. Филиппова, А.Б. Свиная, К.В. Ковтуненко, Л.А. Волощук та ін]. – Одеса: Астропринт, 2004. – 140 с. (8,14 д.а., особистий внесок здобувача: уточнено сутність та складові управлінського обліку та аналізу в системі інформаційно-аналітичного забезпечення управління малих промислових підприємств – 0,42 д.а.).

2. Інноваційна трансформація промислового сектору економіки України та механізми її регулювання : [моногр.] / [С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, Г.А. Смоквіна, С.О. Черкасова та ін]. – Одеса: Вид-во «ВМВ», 2009. – 180 с. (11,25 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано сутність інновацій, інноваційно-інвестиційного процесу, інноваційної діяльності при трансформації промислового підприємства; напрями активізації інноваційної трансформації промислового сектору – 2,93 д.а.).

3. Волощук Л.О. Методологія фінансового аналізу як складова обліково-аналітичного забезпечення інноваційної трансформації промислового сектору економіки України : [моногр.] / Л.О. Волощук. – Одеса: Вид-во «ВМВ», 2010. – 220 с. (13,25 д.а.).

4. Організаційно-економічне забезпечення комерціалізації результатів науково-технічних досліджень вищих навчальних закладів та їх наукових підрозділів, що сприяє інноваційному розвитку України : [моногр.] / [С.В. Філіппова, К.В. Ковтуненко, Л.О. Волощук, С.А. Нізяєва та ін]. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 326 с. (18,95 д.а., особистий внесок здобувача: визначено сутність інтелектуальної складової інноваційного розвитку підприємства, управлінські проблеми її формування, розроблено концептуальну модель оцінювання інтелектуального капіталу промислового підприємства та рекомендації щодо формування інструментарію оцінювання інтелектуального капіталу – 3,72 д.а.).

5. Волощук Л.О. Особливості обліку та оцінки інтелектуального капіталу як фактору інноваційного розвитку промислового підприємства: [моногр.] / Л.О. Волощук, К.В. Ковтуненко, Л.В. Скороходова. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 125 с. (7,32 д.а., особистий внесок здобувача: визначено роль інтелектуального капіталу як чинника інноваційного розвитку підприємства, досліджено проблеми його оцінювання за даними звітності – 0,76 д.а.).

6. Волощук Л.О. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства : [моногр.] / Л.О. Волощук, В.В. Кірсанова, С.В. Філіппова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2014. – 180 с. (10,46 д.а., особистий внесок здобувача: уточнено поняття інноваційного розвитку підприємства як об'єкта управління, визначено його чинники та складові, концептуальні та методичні засади формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства та її аналітичних інструментів – 8,95 д.а.).

7. Волощук Л.О. Обліково-аналітичні інструменти управління реальними інвестиціями в процесі інноваційного розвитку промислових підприємств : [моногр.] / В.В. Кірсанова, Л.О. Волощук, С.В. Філіппова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 198 с. (10,25 д.а., особистий внесок здобувача: досліджено вплив тенденцій інвестиційної діяльності на інноваційний розвиток промислових підприємств, запропоновано інструментарій аналізування інноваційно-інвестиційних процесів в розрізі технологічних укладів промислових підприємств – 2,75 д.а.).

8. Волощук Л.О. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління : [моногр.] / С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, С.О. Черкасова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с. (11,39 д.а., особистий внесок здобувача: уточнено сутність економічної безпеки підприємства та її фінансової складової, визначено особливості інформаційно-аналітичного забезпечення, запропоновано методичні підходи щодо її оцінювання на засадах фінансового підходу, досліджено рівень економічної безпеки промислових підприємств – 3,97 д.а.).

9. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток та економічна безпека промислових підприємств: проблеми комплексного управління : [моногр.] / Л.О. Волощук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 396 с. (23,02 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

10. Волощук Л.А. Інвестиційний аналіз в процесі стратегічного планування / Л.А. Волощук, А.С. Балан, С.В. Філіппова // Труды Одесского политехнического университета: Научный и производственно-практический сборник по техническим и естественным наукам. – Одесса, 2004. – Вып. 2, (22). – С. 303-306. (0,29 д.а., особистий внесок здобувача: визначено сутність та систематизовано інструменти інвестиційного аналізу – 0,12 д.а.).

11. Волощук Л.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття інвестиційних рішень / Л.О. Волощук, О.С. Балан // Вісник технологічного університету Поділля. – 2004. – №6. – С.47-50. (0,36 д.а., особистий внесок здобувача: визначено сутність інформаційно-аналітичного забезпечення та його змістовні складові в розрізі рішень щодо інноваційної діяльності підприємства – 0,18 д.а.).

12. Волощук Л.А. Оценка целесообразности инвестирования инновационных изменений / Л.А. Волощук // Економіка розвитку. – 2005. – № 2, (34). – С. 26-29. (0,26 д.а.).

13. Волощук Л.О. Проблемні питання та напрямки удосконалення фінансового аналізу / Л.О. Волощук // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Тематический выпуск «Технический прогресс и эффективность производства»: Сб. научн. трудов. – Харьков, 2006. – Вып. 13, (1). – С.61-63. (0,21 д.а.).

14. Волощук Л.О. Аналіз фінансової звітності як елемент обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовим станом підприємства / Л.О. Волощук // Науковий

вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2009. – № 15, (93). – С. 48-55. (0,33 д.а.).

15. Волощук Л.О. Теоретико-методичні засади оцінки результатів діяльності підприємства за даними його фінансової звітності / Л.О. Волощук, О.П. Доба // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2009. – № 12, (90). – С. 93-100. (0,35 д.а., особистий внесок здобувача: досліджено діяльність промислових підприємств за фінансовою ознакою, запропоновано метод структурно-динамічного аналізу фінансових результатів – 0,25 д.а.).

16. Волощук Л.О. Проблеми впровадження системи бюджетування на вітчизняних підприємствах / Л.О. Волощук, С.В. Філіппова, Л.С. Петрова // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Одеса, 2009. – Вип. 250, Т. 6. – С. 1313-1320. (0,52 д.а., особистий внесок здобувача: визначено роль бюджетування як інструменту управління розвитком підприємства – 0,22 д.а.).

17. Волощук Л.О. Удосконалення методичного забезпечення аналізу грошових потоків та інвестиційної діяльності промислового підприємства як складових оцінки його фінансового стану / Л.О. Волощук, А.В. Скаленко // Труды Одесского политехнического университета: Научный и производственно-практический сборник по техническим и естественным наукам. – Одесса, 2010. – Вып. 1-2, (33-34). – С. 256-262. (0,42 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано методичні рекомендації та систему показників аналізування – 0,28 д.а.).

18. Волощук Л.О. Основні проблеми впровадження бюджетування як інструменту фінансового управління на підприємствах України / Л.О. Волощук, К.А. Кисель // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 261, Т. 3. – С. 795-800. (0,35 д.а., особистий внесок здобувача: визначено та класифіковано методи та моделі бюджетування як підходу до управління розвитком підприємства – 0,20 д.а.).

19. Волощук Л.А. Формирование системы показателей оценки финансовой рентабельности предприятий и субъектов малого предпринимательства / Л.А. Волощук, А.В. Скаленко, Е.А. Кисель // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – № 5, (130). С. 54-63. (0,37 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено систему показників оцінювання рентабельності промислових підприємств та її облікове забезпечення – 0,25 д.а.).

20. Волощук Л.О. Методика оцінки фінансового стану малих машинобудівних підприємств / Л.О. Волощук, О.В. Скаленко // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – № 27, (152). – С. 79-87. (0,39 д.а., особистий внесок здобувача: запропоновано систему показників аналізування фінансового стану малих машинобудівних підприємств – 0,26 д.а.).

21. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л.О. Волощук // Труды Одесского политехнического университета: Научный и производственно-практический сборник по техническим и естественным наукам. – Одеса, 2011. – Вип. 2, (36). – С. 229-234. (0,52 д.а.).

Індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США).

22. Волощук Л.О. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком підприємства / Л.О. Волощук, О.С. Статник // Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – Вип. 41. – С. 25-30. (0,45 д.а., особистий внесок здобувача: визначено цілі та завдання управління розвитком підприємства, сутність та завдання стратегічного обліку та аналізу в обліково-аналітичному забезпеченні управління розвитком – 0,30 д.а.).

23. Волощук Л.О. Методичні основи оцінки інтелектуального капіталу машинобудівного підприємства / Л.О. Волощук, О.М. Церковна, Л.В. Скороходова // Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – Вип. 3, (43). – С. 220-226. (0,47 д.а., особистий внесок здобувача: класифіковано методи та моделі оцінювання інтелектуального капіталу, запропоновано підхід до оцінювання за даними фінансової звітності – 0,27 д.а.).

24. Волощук Л.О. Особливості застосування методів вартісної оцінки інтелектуального капіталу у фінансовому аналізі / Л.О. Волощук, Л.В. Скороходова, О.М. Церковна // Економіка харчової промисловості. – 2012, – № 1, (13). – С. 32-34. (0,48 д.а., особистий внесок здобувача: уточнено класифікацію методів вартісної оцінки інтелектуального капіталу та визначено проблеми їх застосування – 0,28 д.а.).

25. Волощук Л.О. Технологія оцінки і обліку інтелектуальної складової діяльності як передумова для комплексного аналізу інноваційного потенціалу виробничого підприємства [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук, Л.В. Скороходова // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 3-4, (4-5). – С. 89-93. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/No3-4/89-93.pdf>. – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. (0,50 д.а., особистий внесок здобувача: систематизовано елементи інтелектуальної складової потенціалу інноваційного розвитку виробничого підприємства як об'єктів обліку та оцінки – 0,25 д.а.). **Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США), EBSCO Publishing (США); Google Scholar (США).**

26. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління / Л.О. Волощук // Бізнес Інформ. – 2014. – №11. – С. 75-79. (0,55 д.а.). **Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США); Research Papers in Economics (США); Directory of Open Access Journals Database (Швеція); Scientific Indexing Services (США); Advanced Science Index (Німеччина); Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща).**

27. Волощук Л.О. Методичні засади та проблеми оцінювання інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислового підприємства / Л.О. Волощук // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2, Т. 18. – С. 87-94. (0,75 д.а.). **Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США), EBSCO Publishing (США); Open Academic Journals Index (Росія); Google Scholar (США).**

28. Волощук Л.О. Інноваційна діяльність та розвиток промислових підприємств України: проблеми статистичного та економічного аналізу / Л.О. Волощук // Проблеми

економіки. – 2014. – №4. – С. 269-274. (0,58 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США); Research Papers in Economics (США); Directory of Open Access Journals Database (Швеція); Scientific Indexing Services (США); Advanced Science Index (Німеччина); Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща).*

29. Волощук Л.О. Принципові засади формування системи індикаторів інноваційного розвитку промислового підприємства / Л.О. Волощук // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 163-168. (0,54 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США); Research Papers in Economics (США); Directory of Open Access Journals Database (Швеція); Scientific Indexing Services (США); Advanced Science Index (Німеччина); Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща).*

30. Voloschuk L.O. Intangible assets in the context of the accounting policies of the industrial enterprise [Електронний ресурс] / E.I. Maslennikov, L.O. Voloschuk, Y.A. Nekipelova / Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3, (13). – С.104-108. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No3/104-108.pdf>. – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. (0,60 д.а., особистий внесок здобувача: визначено вплив облікової політики підприємства щодо нематеріальних активів на оцінку його інноваційного потенціалу – 0,20 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США); EBSCO Publishing (США); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).*

31. Волощук Л.О. Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 5, (15). – С.224-231. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No5/224-231.pdf>. – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. (0,72 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США); EBSCO Publishing (США); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).*

32. Волощук Л.О. Економічна безпека та інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та взаємозв'язок як об'єктів управління [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6, (16). – С. 217-223. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/217-223.pdf>. – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. (0,68 д.а.). *Журнал індексується і реферується у зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія), Google Scholar (США), EBSCO Publishing (США), Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).*

33. Волощук Л.О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 1, (17). – С. 234-241. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No1/234-241.pdf>. – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. (0,70 д.а.). *Журнал індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія), Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodical Directory (США), EBSCO Publishing (США), Google Scholar (США).*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

34. Voloschuk L.O. Enterprise's economic and financial security: nowadays essence and reciprocity with innovative development / L.O. Voloschuk // News of Science and Education. – Sheffield: Science and Education Ltd, 2015. – № 4, (28). – p. 50-56. (0,42 д.а.) (Англія).

2. Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

35. Волощук Л.О. Проблемні питання та напрямки удосконалення фінансового аналізу : матеріали V міжнар. наук-практ. конф. [«Дослідження та оптимізація економічних процесів „Оптимум – 2006”»], (Харків, ХПІ, 2006 р.) / Л.О. Волощук. – Харків: НТУ ХПІ, 2006. – С. 25-26. (0,10 д.а.).

36. Волощук Л.О. Стратегічний аналіз як інструмент забезпечення аналітичних потреб підприємства в умовах розвитку ринкових відносин в Україні : матеріали всеукр. наук. конф. [«Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу й аудиту в умовах модернізації економіки»], (Донецьк, ДНУЕІТ ім. М. Тугана-Барановського, 21 березня 2008 р.) / Л.О. Волощук, В.А. Лівінська. – Донецьк: ДНУЕІТ ім. М. Тугана-Барановського, 2008. – С. 142-144. (0,26 д.а., особистий внесок здобувача: визначено роль стратегічного аналізу в системі аналітичних інструментів управління розвитком підприємства – 0,13 д.а.).

37. Волощук Л.О. Проблеми організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку промисловості та комерціалізації результатів наукових досліджень вищих навчальних закладів : матеріали VIII Междунар. конф. [«Стратегия качества в промышленности и образовании»], (Болгарія, Варна, 6-13 юня 2009 р.) / Л.О. Волощук, С.В. Філіппова. – Днепропетровск-Варна: Acta Universitatis Pontica Euximus, 2009. – Т. 2. – С. 80-83. (0,22 д.а., особистий внесок здобувача: визначено проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств на макро- та мікрорівнях – 0,11 д.а.).

38. Волощук Л.А. Формирование системы показателей рентабельности по данным финансовой отчетности : матеріали III всеукр. наук-практ. Інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, ОНПУ, 21-25.05.2009 р.) / Л.А. Волощук. – Одеса: Вид-во «ВМВ», 2009. – С. 13-15. (0,16 д.а.).

39. Волощук Л.О. Сутність системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємств : матеріали міжнар. наук-практ. конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення в системі фінансово-економічної інформації»], (Миколаїв, НУК, 2010 р.) / Л.О. Волощук, Л.С. Петрова. – Миколаїв: НУК, 2010. – С. 30-32. (0,18 д.а., особистий внесок здобувача: визначено сутність та запропоновано змістовну схему системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства – 0,10 д.а.)

40. Волощук Л.О. Роль освітньо-наукового сектору у формуванні конкурентного потенціалу та забезпеченні інноваційного розвитку промислового сектору економіки України : матеріали міжнар. конф. [«Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України»], (Одеса, ІПРЕЕД НАНУ, 21-22 жовтня 2010 р.) / Л.О. Волощук. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. – С. 35-37. (0,12 д.а.).

41. Волощук Л.О. Проблеми оцінки інтелектуального капіталу сучасних підприємств : *Materials VI Miedzynarodowej konferencji [«Perspektywiczne opracowania sa nauka I technikami – 2010»]*, (Польща, Przemysl, 2010 р.) / Л.О. Волощук, Л.В. Скороходова. – Przemysl: Nauka I studia, 2010. – Vol. 4, (Ekonomiczne nauki). – С.102-104. (0,15 д.а., особистий внесок здобувача: визначено проблеми застосування ринкових методів оцінки інтелектуального капіталу – 0,10 д.а.).

42. Волощук Л.О. Проблеми адаптації методик оцінки інтелектуального капіталу у вітчизняній економіці : матеріали XIV всеукр. науково-метод. конф. [«Проблеми економічної кібернетики 2011»], (ОНПУ, м. Одеса, 14-16 вересня 2011 р.) / Л.О. Волощук, Л.В. Скороходова. – Одеса: ОНПУ, 2011. – Т. 3. – С. 12-13. (0,22 д.а., особистий внесок здобувача: систематизовано методичні засади оцінки інтелектуального капіталу – 0,11 д.а.).

43. Волощук Л.О. Специфіка інноваційного розвитку підприємств промисловості України : матеріали VIII Междунар. конф. [«Стратегия качества в промышленности и образовании»], (Болгария, Варна, 8-15 июня 2012 р.) / Л.О. Волощук, Е.М. Забарна. – Днепропетровск-Варна: Acta Universitatis Pontica Euximus, 2012. – Т. 2. – С. 63-66. (0,24 д.а., особистий внесок здобувача: визначено ключові тенденції інноваційного розвитку промислових підприємств – 0,12 д.а.).

44. Волощук Л.О. Сучасні проблеми відображення інтелектуальних активів в системі обліку вітчизняних підприємств : матер. III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті»], (Одеса, ОНПУ, 16-18 травня 2012 р.) / Л.О. Волощук, А.В. Каба. – Одеса: ОНПУ, 2012. – С. 91-93. (0,22 д.а., особистий внесок здобувача: уточнено склад та класифіковано інтелектуальні активи вітчизняних промислових підприємств – 0,12 д.а.).

45. Волощук Л.О. Оцінка фінансового потенціалу виробничого підприємства : матеріали VI всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»] (Одеса, ОНПУ, 15-25 травня 2012 р.) / Л.О. Волощук, Я.В. Шаповал. – Одеса: Вид-во “Політех-дизайн”, 2012. – С. 187-189. (0,16 д.а.; особистий внесок здобувача: систематизовано методи та моделі оцінки фінансового потенціалу – 0,10 д.а.).

46. Волощук Л.О. Франчайзингова угода як кінцевий продукт інтелектуальної складової партнерських відносин : матеріали міжнар. українсько-японської конф. з питань науково-промислового співробітництва, (Одеса, ОНПУ, 25 жовтня 2013 р.) / Л.О. Волощук, Л.В. Скороходова. – Одеса: ОНПУ, 2013. – С. 60-62. (0,20 д.а., особистий внесок здобувача: визначено елементи ринкової складової інтелектуального капіталу промислового підприємства – 0,10 д.а.).

47. Волощук Л.О. Становлення технічного університету як постачальника інтелектуальних ресурсів для інноваційного розвитку економіки: європейський досвід : матеріали VII всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, ОНПУ, 21-25 травня 2013 р.) – Одеса: ОНПУ, 2013. – Т. 1. – С. 142-144. (0,18 д.а.).

48. Волощук Л.О. Інтелектуальна складова інноваційного розвитку промислових підприємств: сутність та проблеми управління : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка: реалії часу та перспективи»], (Одеса, ОНПУ, 20-21 лютого 2014 р.) – Одеса: ОНПУ, 2014. – Т. 1. – С.59-61. (0,25 д.а.).

49. Волощук Л.О. Проблеми забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємницької діяльності підприємства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Перспективи економічної інтеграції: бачення наукової молоді»], (Одеса, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 24-25 квітня 2014 р.) / Л.О. Волощук, Х.А. Осипчук. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2014. – С. 73-74. *(0,26 д.а., особистий внесок здобувача: визначено сутність, складові та проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою промислового підприємства – 0,16 д.а.)*

50. Волощук Л.О. Використання моделей прогнозування банкрутства для діагностики фінансової безпеки підприємства : матеріали VIII всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеський національний політехнічний університет, 20-23 травня 2014 р.). – Одеса: ОНПУ, 2014. – С. 126-130. *(0,26 д.а.)*

51. Волощук Л.О. Вплив нематеріальних активів на інноваційний розвиток підприємства : [Електронний ресурс] : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Динаміка наукових досліджень»], (Польща, Варшава 7-15 червня 2014 р.) / Л.О. Волощук, Ю.А. Некіпелова. – Варшава: Publishing house Education and Science, 2014. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_DNI_2014/Economics/7_175207.doc.htm – Назва з екрана. – доступно на 30.04.2015. *(0,22 д.а.; особистий внесок здобувача: проаналізовано вагомість нематеріальних активів у структурі майна підприємств – 0,11 д.а.)*

52. Волощук Л.О. Сутність інноваційного розвитку підприємства як об'єкту управління : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Реформування економіки України: ефективне виробництво, конкурентні регіони, макроекономічна рівновага»], (Київ, Нац. гірн. ун-т, 30-31 жовтня 2014р.) / Л.О. Волощук. – Д.: НГУ, 2014. – С. 111-115. *(0,24 д.а.)*

53. Волощук Л.О. Проблеми статистичного аналізу інноваційного розвитку промислових підприємств України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка та управління підприємствами, регіонами і країнами в умовах ризиків»], (Чернігів, Нац. гірн. ун-т., 27-28 листопад 2014 р.) / Л.О. Волощук. – Д. : НГУ, 2014. – С.153-156. *(0,23 д.а.)*

54. Волощук Л.О. Проблеми фінансово-економічної безпеки в процесі інноваційного розвитку підприємства : матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті»], (Одеса, ОНПУ, 10-12 грудня, 2014 р.) / Л.О. Волощук. – Одеса : ОНПУ, 2014. – С.39-43. *(0,30 д.а.)*

Навчальні посібники

55. Волощук Л.О. Статистика: теория и практика : [Учебн.-метод. пособ.] / Л.О. Волощук. – [Изд.2-е.]. – Одесса: Вид-во «ВМВ», 2010. – 136 с. *(8,5 д.а.)*

56. Волощук Л.А. Финансовый анализ : [учебн. пособ.] / Л.А. Волощук, М.А. Юдин; [под ред. С.В.Филипповой]. – К.: Кафедра, 2012. – 320 с. *(20,0 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено теоретико-методологічні та методичні засади фінансового аналізу промислових підприємств – 18,0 д.а.)*

Свідоцтва про авторські права

57. А.с. № 58505 (про реєстрацію авторського права на твір) Україна, Державна служба інтелектуальної власності України. Твір наукового характеру «Учебный посібник «Фінансовий аналіз» / Л.О. Волощук, М.А. Юдін (Україна). – Дата реєстрації 10.02.2015.

58. А.с. № 58506 (про реєстрацію авторського права на твір) Україна, Державна служба інтелектуальної власності України. Твір наукового характеру «Учбово-методичний посібник «Статистика» / Л.О. Волощук (Україна). – Дата реєстрації 10.02.2015.

АНОТАЦІЯ

Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2016.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення науково-прикладної проблеми, яка полягає у розробленні теоретико-методологічного базису та методичних положень і рекомендацій щодо безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств.

Запропоновано концепцію безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства, сформовано його теоретико-методологічний базис. Розроблено концептуальну модель системи та механізму безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства та системи його інформаційно-аналітичного забезпечення, концептуальний базис та методологічні положення щодо формування його аналітичних інструментів, методичний підхід та рекомендації до оцінювання економічної безпеки інноваційного розвитку промислового підприємства.

Ключові слова: безпекоорієнтоване управління інноваційним розвитком промислового підприємства, інноваційний розвиток, економічна безпека, концепція управління, теоретико-методологічний базис, концептуальна модель, науково-методичний підхід, методи.

АННОТАЦИЯ

Волощук Л.А. Теоретико-методологические основы безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2016.

В диссертации приведено теоретическое обобщение и новое решение научно-прикладной проблемы, которая заключается в разработке теоретико-методологического базиса, методических положений и рекомендаций по безопасностноориентированному управлению инновационным развитием отечественных промышленных предприятий.

Предложена концепция безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия, которая с позиций системного и интеграционного подходов раскрывает его целесообразность как вида управленческой деятельности в системе управления инновационным развитием, направленного на

обеспечение удовлетворительного уровня экономической безопасности в процессе и в результате инновационного развития предприятия, и содержит концептуальные положения, раскрывающие элементы системы, цели, задачи, объекты, принципы, механизм и ресурсное обеспечение, и концептуальную модель раскрывающую их взаимосвязь.

Сформирован теоретическо-методологический базис безопасностноориентированного управления, раскрывающий типологию связей инновационного развития и экономической безопасности промышленного предприятия, его классификационные основы, методологические подходы и методы управления.

Доказаны предпосылки внедрения безопасностноориентированного управления инновационным развитием на промышленных предприятиях, заключающиеся в: низком уровне их экономической безопасности вне зависимости от размера, стратегической важности и технологического уклада; неудовлетворительности результатов деятельности, что вызвано низкой инновационной активностью или неэффективностью инновационных процессов; низком потенциале инновационного развития вследствие низкого уровня экономической безопасности.

Предложен механизм безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия в виде циклической цепи локальных управленческих механизмов, где ключевая роль отведена информационно-аналитическому обеспечению, созданному аналитическим механизмом. Разработаны концептуальные положения и модель системы информационно-аналитического обеспечения безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия.

Разработан концептуальный базис и методологические положения по формированию аналитических инструментов безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия на основе подхода тройной интеграции методологий управления экономическим развитием, инновационной деятельности и экономической безопасности через призму методологии экономического анализа. Обоснован методический подход по многофункциональному методическому обеспечению процесса формирования аналитических инструментов безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия.

Разработанная система аналитических инструментов безопасностноориентированного управления инновационным развитием промышленного предприятия содержит: а) аналитическую, учетную и оценочную составляющие; б) подсистемы показателей в разрезе признаков инновационного развития предприятия – экономического развития, активизации инновационной деятельности и развития инновационного потенциала, построенных на дуальности и взаимоинтеграции статических и динамических показателей; в) методические рекомендации по оценке экономической безопасности инновационного развития предприятия.

Дополнен методический подход к определению уровня экономической безопасности развития промышленного предприятия за счет применения адаптированной модели неравенства «золотого правила экономики предприятия» для оценки признаков экономического развития, рекомендаций по определению интегрального показателя экономического развития предприятия и уровня экономической безопасности инновационного развития промышленного предприятия на

основе его дискретно-дескриптивной шкалы, зоны возникновения рисков инновационного развития.

Получили развитие: 1) теоретико-методологические основы анализа и оценки экономических процессов за счет обоснования: а) применения финансового подхода к оценке экономической безопасности инновационного развития предприятий; б) методов и моделей анализа внешних условий деятельности, состояния и развития промышленного предприятия на основе финансового подхода с учетом фактора экономической безопасности; 2) классификационные основы управления инновационным развитием промышленного предприятия за счет классификации признаков и составляющих инновационного развития, инновационных угроз и рисков; 3) категориально-понятийный аппарат управления инновационным развитием промышленного предприятия за счет определения инновационного развития с признаками безопасности, которое синтезирует явления инновационного развития и экономической безопасности предприятия как объекты управления, и уточнения семантического круга понятий: инновационного развития промышленного предприятия, его интеллектуальной составляющей, инновационного потенциала и инновационных рисков предприятия.

Ключевые слова: безопасноориентированное управление инновационным развитием промышленного предприятия, инновационное развитие, экономическая безопасность, концепция управления, теоретико-методологический базис, концептуальная модель, научно-методический подход, методы.

SUMMARY

Voloshchuk L.O. Theoretically-methodological principles of security-oriented management by innovative development of industrial enterprise. – Manuscript.

Thesis seeking the Doctor of Economic sciences degree in the specialty 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (According to the Types of Economic Activities). – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2016.

Thesis brings theoretic generalization and new decision of the scientifically-applied problem that concerns the development of theoretically-methodological principles, methodic regulations and recommendations on security-oriented management by innovative development of domestic industrial enterprise. Conception of security –oriented management by innovative development of industrial enterprise is offered and theoretically-methodological principles are formed. Conceptual system model, mechanism of security-oriented management by innovative development of industrial enterprise, and systems of analytical security are worked out. Conceptual base, methodological principles on forming analytical tools of security-oriented management and methodic approach and methodic recommendations for evaluation of economic security by innovative development of enterprise are worked out.

Keywords: security-oriented management by innovative development of industrial enterprise, innovative development, economic security, concept of management, theoretically-methodological principles, conceptual model, scientifically-methodic approach, methods.